

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav informačních studií a knihovnictví

Diplomová práce

Bc. Eva Sochorová

Archiv Národního divadla v Praze jako informační systém

The Archives of the National Theatre in Prague as an information system

Studijní program: Informační studia a knihovnictví

Studijní obor: Informační studia a knihovnictví

Praha 2014

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Rudolf Vlasák

Poděkování

Chtěla bych poděkovat Doc. PhDr. Rudolfu Vlasákovi za vedení a připomínkování této práce, za jeho vstřícnost a podněty.

Stejnou měrou bych chtěla poděkovat Mgr. Zdeně Benešové, vedoucí Archivu Národního divadla, za její podporu a cenné informace. Její dlouholetá práce a nadšení pro ni je nesmírně inspirující.

Děkuji také Ing. Petru Sedleckému, Václavu Krejčímu a Mgr. Janu Kahudovi za jejich ochotnou spolupráci.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

.....

Eva Sochorová

Abstrakt:

Cílem diplomové práce je analýza Archivu Národního divadla v Praze jako informačního systému. Práce popisuje archiv komplexně, od jeho historie až po současnou podobu, charakterizuje proces digitalizace a archivní internetové stránky. Podrobně se věnuje jeho fondům. Součástí je rozbor problematiky metodiky divadelních archivů a celkové zhodnocení významu archivu pro českou kulturu a jeho role v rovině uspokojování informačních potřeb.

Klíčová slova: Archiv, Archiv Národního divadla v Praze, digitalizace, divadlo, divadelní cedule, dokument, fond, inscenace, Národní divadlo.

Abstract:

The aim of the thesis is to analyze the Archives of the National Theatre in Prague as an information system. The thesis describes the archives comprehensively, from its history to the present form, it describes the process of digitizing and archival websites. In detail, it devotes to its collections. The part of the thesis is the analysis of the methodology of theatre archives and overall assessment of the importance of archives for Czech culture including its role in terms of meeting information needs.

Keywords: Archives, The Archives of the National Theatre in Prague, digitizing, theatre, theatre poster, document, collection, production, The National Theatre.

Obsah

Předmluva	9
1. Úvod	11
2. Národní divadlo a archivnictví	15
2.1. Právní forma Národního divadla.....	15
2.2. Vznik Národního divadla.....	15
2.3. Postavení Národního divadla v českém státě.....	16
2.4. Vztah Národního divadla k archivování.....	17
3. Historie Archivu Národního divadla	19
3.1. Medailon Zdeny Benešové.....	19
3.2. Počátky Archivu Národního divadla.....	20
3.3. Prvotní rozvoj a vznik novodobého Archivu Národního divadla.....	21
4. Současná podoba Archivu Národního divadla	24
4.1. Zařazení archivu v organizačním schématu ND.....	24
4.2. Hlavní činnosti a úkoly Archivu ND.....	26
4.3. Vedlejší činnosti Archivu ND.....	28
4.4. Metodika pro divadelní archivy.....	30
4.4.1. <i>Předměty archivování divadelních archivů</i>	31
4.4.2. <i>Způsob archivování v rámci divadelních archivů</i>	32
4.4.3. <i>Všeobecné zásady divadelních archivů</i>	33
5. Fondy Národního divadla a jejich uspořádání	34
5.1. Fondy Archivu Národního divadla.....	34
5.1.1. <i>Pořádací systém Archivu ND</i>	34
5.1.2. <i>Sbírkový fond Archivu ND</i>	35
5.2. Fondy Národního divadla v Národním archivu.....	42
5.3. Fondy uložené v Národním muzeu.....	43
6. Internetové stránky Archivu ND	46
6.1. Digitalizace fondů Archivu ND.....	46
6.1.1. <i>Výhody digitalizace</i>	48
6.2. Struktura webu Archivu ND.....	49
6.2.1. <i>Uživatelské rozhraní</i>	50
6.2.2. <i>Vyhledávání dotazové – jednoduché</i>	50
6.2.3. <i>Vyhledávání pomocí rejstříků</i>	50

7. Význam Archivu ND	52
8. Praktická část – rozhovory	54
8.1. Rozhovor se Zdenou Benešovou.....	55
8.2. Rozhovor s Václavem Krejčím	65
8.3. Rozhovor s Petrem Sedleckým	68
8.4. Rozhovor s Janem Kahudou.....	74
Závěr	78
Seznam použité literatury	80
Seznam obrázků	83
Přílohy	84

Seznam zkratek

AND Archiv Národního divadla v Praze

cca cirka

ČR Česká republika

DnV Divadlo na Vinohradech

FF UK Filozofická fakulta Univerzity Karlovy

ks kus

NA Národní archiv

ND Národní divadlo

NM Národní muzeum

SIBMAS Mezinárodní organizace divadelních knihoven a muzeí

UK Univerzita Karlova

ZO KSČ Základní organizace Komunistické strany Československa

Předmluva

Cílem práce je charakteristika Archivu Národního divadla v Praze jako informačního systému, popis jeho internetových stránek, digitalizace fondů a celkové zhodnocení významu tohoto systému pro český stát. Současně s tím je zachycen přínos archivu pro českou kulturu a jeho role v rovině uspokojování informačních potřeb.

Toto téma jsem si zvolila nejen proto, že mám k Národnímu divadlu v Praze osobní, velmi pozitivní vztah, ale zároveň i z důvodu, že mi leží na srdci budoucnost kultury a kulturního dědictví obecně. Vadí mi, jak se v dnešní době s kulturou zachází, že je často opomíjena nebo dokonce shazována, a že rapidně ubývá těch, kteří si uvědomují její skutečnou hodnotu a význam. K volbě tohoto tématu přispěl i fakt, že jsem toho času byla členkou Mecenášského klubu Národního divadla v Praze, přičemž mou motivací byla náklonnost k divadlu. Dnes v Národním divadle pracuji.

Práce je rozdělena do několika tematických částí. V samotném úvodu se věnuje základním pojmům v oblasti archivnictví a historii Archivu Národního divadla, následně rozebírá jeho současnou situaci, postavení a význam. Zohledňuje přitom hledisko odborníka, uživatele i české společnosti obecně. Další část práce popisuje internetové stránky Archivu Národního divadla a vysvětluje důležitost digitalizace jeho fondů. Praktickou část tvoří rozhovory s vybranými osobnostmi.

O Archivu Národního divadla v Praze zatím neexistují žádné vydané spisy. Po dohodě s vedoucím je tedy práce pojata jako výraz pamětníků a osobností. Využita je disciplína interního výzkumu – metoda dotazování. V projektu se promítne několik strukturovaných rozhovorů. Domnívám se, že právě tento fakt může zvýšit atraktivitu a v přeneseném slova smyslu i cenu této studie.

Velkým přínosem pro mne bylo seznámit se s historií a s fondy Archivu Národního divadla. Nezapomenutelný zážitek jsem si také odnesla z návštěvy depozitáře Národního archivu, kde jsem měla možnost na vlastní oči vidět původní schránku, do které byly uloženy zakládací listiny Národního divadla u příležitosti položení základního kamene.

Považuji za vzrušující a symbolické, že se jedná o nedílnou součást české kultury, avšak jde o oblast téměř neprobádanou, bez existence písemných záznamů. Poznala jsem vedoucí archivu magistru Zdenu Benešovou, jež jako jedna z mála osobností nosí historii archivu v hlavě a byla přítomná u všech jeho důležitých milníků. Práce tak přímo poukazuje

na odkaz kulturního dědictví a jeho zachování pro budoucí generace. Osvěta na tomto poli je bohužel velmi malá. V současné roztěkané a uspěchané společnosti, kdy se hlavním hnacím motorem stávají peníze, hrozí, že kultura se stane předmětem mocenských bojů. Stále si myslím, že kultura by měla hrát klíčovou roli ve výchově národa a jsem toho názoru, že může vnést do společnosti harmonický řád. Pokud se o dané věci nehovoří veřejně, a pokud není součástí školních osnov, jen těžko se stane žhavým, nebo dokonce zásadním tématem pro občanskou společnost.

Věřím, že práce přispěje k osvětě veřejnosti a že by mohla položit základ, nebo alespoň podnět k budoucím spisům a publikacím pojednávajícím o Archivu Národního divadla v Praze. Mým cílem je, se souhlasem vedoucí archivu Zdeny Benešové, která zároveň poskytne odbornou konzultaci a věcnou kontrolu, vytvořit profil Archivu Národního divadla pro českou verzi elektronické encyklopedie Wikipedie. Profil vznikne v průběhu divadelní sezony 2014/2015 ve spolupráci s českým Wikipedistou Petrem Sedleckým, s nímž jsem též vedla rozhovor pro účely této práce.

1. Úvod

Podíváme – li se do historie archivnictví, snahy o definici archivu a s ním spojených činností existují odpradáвна. Vznik archivnictví jako samostatné disciplíny se datuje od konce 19. století, kdy z úsilí profesního spolku holandských archivářů vzešla *rukověť archivní služby*¹, kniha, která se jako první pokusila z vědeckého hlediska definovat archiv a položila základní kámen pro vědecké pojetí archivnictví. Upozornila na to, že podstatou archivu je, že jako organický celek vzniká podle pevných pravidel z činnosti úřadu a je produktem systematické činnosti úředníků. Dále definovala archiválie a podala návod, jak je zpřístupňovat a jak vytvářet archivní inventář. Další zásadní příručku pro archivní nauku s názvem *Archivistica* vydal Eugenio Casanova v roce 1928. Ten se mimo jiné nově věnoval právním otázkám archivnictví, archivnímu personálu, jeho vzdělání a úkolům a v neposlední řadě konzervaci archiválií. [Šťouračová, 1999, s. 7-11]²

Všechny pojmy týkající se archivnictví a archivní vědy obecně v České republice vymezuje *Zákon o archivnictví a spisové službě 499/2004 Sb.*³ Zákon dále určuje, jak s archiváliemi zacházet, jak je evidovat, kategorizovat, ochraňovat, určuje práva a povinnosti jejich držitelů a především popisuje dělení archivů.

Pro účely této práce budou vysvětleny následující pojmy: archiv, archivář, archiválie, archivní fond, archivní sbírka, inscenace.

- **Archiv**

Slovo archiv pochází z řečtiny, kde slovo *archeion*, označovalo vládní či jinou úřední instituci nebo její budovu zahrnující písemnosti vzniklé z úřední činnosti této instituce a místo, kde se tyto písemnosti ukládaly. Termín posléze převzala latina a následovaly ji i další moderní jazyky.

Podle *Zákona o spisové službě* je *archiv* definován jako *zařízení, které slouží k ukládání archiválií a péči o ně.*⁴

¹ Kniha vznikla v rámci profesního spolku holandských archivářů v roce 1891. Stala se prvním vědeckým pokusem o vyslovení archivní teorie a posléze základem vědeckého pojetí archivnictví.

² ŠTOURAČOVÁ, Jiřina. *Úvod do archivnictví*. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, 1999. ISBN 8021022167. 139 s.

³ ČESKO. Zákon č. 499 ze dne 30. června 2004 o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 173/2004. Dostupný z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-499>.

⁴ [Zákon 499/2004 Sb.]

Archiv má za úkol chránit a zpřístupňovat kulturní dědictví světa uložené v nejrůznějších písemnostech, ve zvukových a filmových záznamech nebo v trojrozměrných sbírkových předmětech. Je především odbornou institucí, která po dlouhá staletí uchovává veškeré významné písemnosti produkované společnostmi. Zejména jde o dokumenty veřejné správy a organizací zřízených státem, kraji, městy nebo obcemi, v druhé řadě se jedná i o písemnosti soukromých právnických a fyzických osob. Představit si je lze jako tradiční listinné nebo knižní památky v rukopisné a tištěné podobě, které se na našem území dochovaly již od poloviny 11. století, i jako novodobé dokumenty (např. fotografie, filmy, magnetické pásky, digitální soubory) z posledních desetiletí. Uloženy jsou v archivu, v moderních klimatizovaných depozitářích za účelem zachování paměti o minulých událostech, osobách, místech a věcech, které nějakým způsobem zasáhly do historického dění. Ne nadarmo se o archivech mluví jako o tzv. paměťových institucích. Z výše uvedeného se již rýsuje rozdíl proti mnohem známějším knihovnám. Jimi uchovávané písemné svědectví se zaměřuje na literaturu vydávanou různými nakladatelstvími i na nejnovější formy publikování zahrnující multimediální dokumenty v počítačové podobě (např. elektronické zdroje, webové stránky). Jinými slovy knihovny shromažďují dokumenty vytvořené za účelem co nejširšího publikování způsobem, který byl v dané době obvyklý. Na rozdíl od většiny knihovnických dokumentů oplývají archivní písemnosti (tzv. archiválie) jedinečností, protože v drtivé většině existují pouze v jednom jediném exempláři uloženém v příslušném archivu. Archivy své dokumenty přehledně a bezplatně zpřístupňují, a proto kdokoli, kdo dosáhl příslušného věku, může navštívit archivní studovnu a vyžádat si vybrané historické písemnosti k prezenčnímu studiu. Svou prací nabízejí co možná nejlepší podmínky, aby bylo naplněno jejich poslání, tj. bezpečně uchovat a zpřístupňovat archiválie za účelem jejich širokého využití.⁵

Hlavním posláním archivu je podle Šťouráčové⁶ shromažďovat, třídit, zpřístupňovat a uchovávat archiválie pro praktické a vědecké potřeby jak jednotlivců, tak institucí. Archivy slouží správním a provozním účelům instituce, u níž písemnosti vznikly, a také účelům historické vědy i dalších vědních oborů.

Výše zmíněný zákon primárně dělí v České republice archivy na veřejné a soukromé. Mezi veřejné patří Národní archiv, státní oblastní archivy, specializované archivy, bezpečnostní archivy a archivy územních samosprávných celků. Archivnictví a spisová služba

⁵ <http://cesarch.cz/archivnictvi/co-je-archiv/>

⁶[Šťouráčová, 1999, s. 7]

se nacházejí pod správou Ministerstva vnitra.⁷ Je tomu tak přibližně od konce 40. let minulého století. V roce 1946 byla v Liberci zřízena expozitura Archivu ministerstva vnitra, která převzala především archiválie Říšského archivu pro sudetskou župu, vzniklého za okupace. V souladu se vznikem krajského zřízení od 1. ledna 1949 byla postupně zakládána krajská archivní střediska, a to nejprve jako pobočné úschovny (depozitáře) Archivu ministerstva vnitra, jenž byl právě vzhledem ke vzniku poboček a krajských archivů v roce 1950 přejmenován na Ústřední archiv ministerstva vnitra v Praze. [Hoffmanová, 2000, s. 7-24]⁸ V praxi ČR rozhoduje o akreditaci archivu Ministerstvo vnitra na úseku archivnictví a výkonu spisové služby.⁹

- **Archivář**

Minulost i přítomnost archivnictví v českých zemích byla a je neodmyslitelně spjata s archivními pracovníky, bez nichž by se národní archivní dědictví nedochovalo do naší doby. Jejich současné působení je službou přítomné společnosti a dává naději k zachování paměti národa i do budoucna. [Hoffmanová, 2000, s. 35]

*Archivář je odborně školený pracovník archivu pečující o uložené archiválie. Provádí výběr archiválií a zajišťuje jejich evidenci, uložení, ochranu a zpřístupnění veřejnosti. Dokumenty, které archivář vybere a určí k uložení do archivu, se nazývají archiválie. Vedle archivnictví archivář obvykle ovládá dějiny práva, dějiny správy, pomocné vědy historické a starší vývojové stupně jazyků.*¹⁰

- **Archiválie**

Podle výše citovaného *Zákona o archivnictví a spisové službě* je archiválií *takový záznam, který byl vzhledem k době vzniku, obsahu, původu, vnějším znakům a trvalé hodnotě dané politickým, hospodářským, právním, historickým, kulturním, vědeckým nebo informačním významem vybrán ve veřejném zájmu k trvalému uchování a byl vzat do evidence archiválií; archiváliemi jsou i pečetidla, razítka a jiné hmotné předměty související s archivním fondem či s archivní sbírkou, které byly vzhledem k době vzniku obsahu, původu,*

⁷ <http://www.mvcr.cz/archivnictvi-a-spisova-sluzba.aspx>

⁸ HOFFMANOVÁ Jaroslava; PRAŽÁKOVÁ Jana. Biografický slovník archivářů českých zemí. 1. vyd. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-7277-023-3.

⁹ [Zákon 499/2004 Sb.]

¹⁰ [Hoffmanová, 2000, s. 7]

vnějším znakům a trvalé hodnotě dané politickým, hospodářským, právním, historickým, kulturním, vědeckým nebo informačním významem vybrány a vzaty do evidence.¹¹

- **Archivní fond**

Archivním fondem se rozumí soubor archiválií, který vznikl výběrem z dokumentů vytvořených činností určité fyzické nebo právnické osoby, organizační složky státu nebo územního samosprávného celku, **archivní sbírkou** pak soubor archiválií navzájem propojených jedním nebo několika společnými znaky.¹²

- **Inscenace**

Divadelní inscenace v *teatrologii* označuje *umělecké dílo*, kterým je organizace, partitura jednotlivých *divadelních představení*. Nejde o konkrétní odehrání divadelního představení, ale o jeho předlohu, která se vyskytuje v mysli všech zúčastněných a je jakousi „ideální“ představou o právě probíhajícím představení. [Jungmannová, 2004]¹³ Inscenace je základním produktem divadla, neboť v divadelním světě se vše odvíjí od počtu premiér v dané sezoně.

Pro účely divadelního archivu je *inscenace* základní úzus, jinými slovy *archivní jednotka*.

¹¹ [Zákon 499/2004 Sb., §2 e)]

¹² [Zákon 499/2004 Sb., §2 g) h)]

¹³ JUNGMANNOVÁ, Lenka; LINKA Jan a PAVLOVSKÝ Petr. *Základní pojmy divadla, Teatrologický slovník*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Libri & Národní divadlo, 2004. ISBN 80-7277-194-9.

2. Národní divadlo a archivnictví

2.1. Právní forma Národního divadla

Národní divadlo¹⁴ je příspěvkovou organizací České republiky, jejímž zřizovatelem je Ministerstvo kultury České republiky. Ředitele ND jmenuje ministr kultury. Od 1. srpna 2014 zastává post ředitele ND doc. MgA. Jan Burian. Garanční rada a Rada Národního divadla se skládá z významných osobností veřejného a kulturního života. Tvoří ji rektori či děkani uměleckých vysokých škol, kulturní odborníci a publicisté, ředitelé kulturních institucí a další.

Dnešní podobu Národního divadla tvoří čtyři umělecké soubory – Opera, Činohra, Balet a Laterna magika. Pod uměleckou správu divadla spadají čtyři scény – Národní divadlo, Státní opera, Stavovské divadlo a Nová scéna. Jde tedy o čtyřsouborové repertoárové divadlo, které hraje na čtyřech scénách. V Evropě je divadlo tohoto druhu raritou a tento systém je velmi náročný na provoz.

2.2. Vznik Národního divadla

V českých dějinách si Národní divadlo drží vysoce ceněné místo. Položením základního kamene 16. května 1868 vyústilo předchozí snažení o vybudování českého divadla, které se začaly objevovat již od 70. let 18. století. Základní kámen měl původně pocházet z hory Říp, nakonec však bylo dovezeno na dvacet kamenů z různých koutů české země. Událost provázely patřičně velké oslavy. Bezděčně se tak stala národní manifestací a zároveň největším shromážděním českého lidu v 19. století. Obě tato fakta dokládají silnou ideu českého národa o vystavění samostatného divadla. Stavba Národního divadla nepředstavovala pouze skvost architektury, ale také celonárodní cíl. [Benešová, 1999, s. 7-10]¹⁵

Příliš dlouho se však Češi z nově postaveného divadla neradovali. Odehrálo se pouze dvanáct představení. V pátek 12. srpna 1881 vznikl na střeše divadla požár a velká část budovy shořela. Tento den znamenal národní katastrofu. Spisovatel Jaroslav Kvapil ho popsal takto:

¹⁴ Dále Národní divadlo i ND

¹⁵ BENEŠOVÁ, Zdena; FLÍDROVÁ Dana a SOUČKOVÁ Taťána. *Národní divadlo – historie a současnost budovy*. 1. vyd. Praha: Národní divadlo, 1999. ISBN 80-7258-001-9.

„Dvanáctý srpen roku jedenaosmdesátého – požár Národního divadla! Bylo to v pátek, v nejčernější pátek našeho novodobého života národního. K nám na venkov došla zpráva o tom teprve v sobotu o polednách, a podnes vidím svého otce, jak hlavu ve dlaních seděl zdrcen u stolu, a maminka jak v koutku plakala.“ [Kvapil, 1932]¹⁶

Ne nadarmo se říká, že všechno zlé je k něčemu dobré. Požár *Zlaté kapličky*, jak se Národním divadlu právem přezdívá, vyvolal v českém lidu touhu po nápravě. Pořádali sbírky, do kterých přispívali převážně mecenáši, ale také česká šlechta a lidé z nižších sociálních vrstev. Sbírký v duchu hesla *Národ sobě*, které se dodnes majestátně tyčí ve vlysu se znaky zemí Koruny české nad oponou Vojtěcha Hynaise, opět dokladují tehdejší českou pospolitost.

Zrekonstruované divadlo bylo znovuotevřeno 18. listopadu 1883 představením *Libuše* Bedřicha Smetany.¹⁷

Národní divadlo v Praze se bezpochyby stalo symbolem vlasteneckých tužeb, symbolem vyhraného boje nad minulostí a symbolem úsilí o kulturní a politickou nezávislost. Podporovalo národní soudržnost, oživovalo a pomáhalo udržet český jazyk a ve své podstatě i národní svobodu. Jindřich Vybíral v knize *Národní divadlo – historie a současnost budovy*¹⁸ hovoří o „záračném vzkříšení národa“, nazývá divadlo „chrámem znovuzrození“ a doplňuje, že národní obrození vdechlo základy moderní české kultury a upevnilo pozici českého jazyka.

2.3. Postavení Národního divadla v českém státě

Preambule statutu Národního divadla uvádí: „*Národní divadlo je reprezentativní scénou České republiky. Je jedním ze symbolů národní identity a součástí evropského kulturního prostoru. Je nositelem národního kulturního dědictví a zároveň prostorem pro svobodnou uměleckou tvorbu. Je živým uměleckým organismem, který chápe tradici jako úkol ke stále novému řešení a jako úsilí o nejvyšší uměleckou kvalitu.*“¹⁹

V současné době hraje Národní divadlo v českém státě zásadní roli. Muselo přečkat mnoho bouří a nepřízní, které ustálo. Je vděčným tématem pro vydávání různých druhů publikací a textů, což může být jen jedním z dokladů jeho důležitosti, a stále se těší zájmu široké veřejnosti. Za tím vším se totiž skrývá společná historie. V České republice existuje mnoho divadel menšího rozsahu, jež jsou neméně významná, ale národní divadlo je jen jedno.

¹⁶ KVAPIL, Jaroslav. *O čem vím*. Praha: Orbis, 1932.

¹⁷ [Benešová, 1999, s. 92]

¹⁸ [Benešová, 1999, s. 89]

¹⁹ *Dokumenty – Národní divadlo* [online]. 2014 [cit. 2014-06-20]. Dokumenty: Statut Národního divadla – změna platná od 1. 9. 2013. Dostupné z: <http://www.narodni-divadlo.cz/cs/dokumenty>.

Náleží mu nezaměnitelný titul – *patří všem*. Tvoří kus národní identity. Jeho útroby prošly nespočet umělců, herců, tanečníků, operních pěvců, ředitelů a řada dalších uměleckých i jiných profesí. Neustále se musí přizpůsobovat změnám a režimům probíhajícím ve společnosti a zůstat přitom nestranným kulturním svatostánkem. Divadlo umožňuje únik do nereálného světa od surové reality a pomáhá nalézt vnitřní rovnováhu. Jeho devizou je moc kladného působení na společnost, jeho nevýhodou pak to, že může leckomu být i takzvaně trnem v oku. Podle bývalého ředitele ND Ondřeje Černého je Národní divadlo vnímáno jako privilegované, a to zejména mezi divadelníky. Být jeho součástí znamená prestiž a čest. Otázka financí je však v tomto případě relativní. Národní divadlo hospodaří s vyšším rozpočtem než ostatní regionální divadla. V porovnání s tím, jakými rozpočty disponují zahraniční vícesouborová divadla, je bohužel česká kultura v čele s Národním divadlem Popelkou.²⁰

Jak již práce nastínila v úvodu, ideálním stavem je, pokud kultura z části vychovává národ, a když národ o ni na oplátku pečuje.

Archiv Národního divadla²¹ tvoří nedílnou součástí cyklu péče o kulturní dědictví, uchovává v sobě poklad v podobě odkazu minulosti.

2.4. Vztah Národního divadla k archivování

Je až k nevíře, že důležitost archivu se střídala tak, jak se střídali ředitelé Národního divadla. V průběhu let se však jeho pozice ustálila.

Současná vedoucí Archivu ND magistra Zdena Benešová nastoupila do archivu v roce 1974 coby nezkušená studentka. Jak vypráví v rozhovoru, v té době sídlil Archiv ND v naprosto nevyhovujících prostorách historické budovy na Národní třídě s vhladem do Divadelní ulice. Až pozdější shoda náhod a okolností přidělila archivu prostory v Anenském areálu²², kam se přestěhoval o tři roky později. Toho času byl archiv ve velmi špatném stavu, pozbýval jakéhokoli uspořádání jeho fondu a postrádal odbornou pracovní sílu. Takové pracovní místo v archivu nebylo vůbec atraktivní. Pro tehdejší politický režim bylo takzvaně bezpečné a nebylo veřejným tajemstvím, že často bývalo udělováno za trest.

²⁰ SOCHOROVÁ, Eva. Ondřej Černý – ředitel Národního divadla. *The Best Woman*. 2010. Praha: Moce Investment, s.r.o., č. 08/09, s. 12 – 16. ISSN 1803-7526.

²¹ Dále Archiv Národního divadla, Archiv ND i AND

²² Podle Statutu ND je majetkem ND.

S vývojem technologií a s rostoucími hrozbami vyšší moci, jakými jsou v konkrétním případě Archivu ND například povodně, přišel projekt umožňující digitalizaci fondů a vznik samostatných webových stránek, což znamenalo velký krok. Za tímto projektem stojí Benešová a tehdejší ředitel Národního divadla Daniel Dvořák. Ten si byl, coby profesí scénograf, dobře vědom toho, že divadelní inscenace a vše, co k ní patří, zaniká spolu s jejím posledním uvedením – derniérou. Jeho vizí tedy bylo zachování divadelního produktu.

Podle Benešové je dnes Archiv Národního divadla považován za důležitý. Podmínky, které byly vytvořeny v Anenském areálu, jsou výborné, místní prostory nabízejí možnosti rozvoje a projekt digitalizace se ukazuje jako úspěšný. Pozice archivu je dnes důstojná.

Archiv ND slouží jednak pro interní, jednak pro externí potřeby. V rámci divadla poskytuje cenné materiály a podklady pro divadelní plakáty, programy k inscenacím, časopisy a další tiskové materiály nebo výstavy. Režiséři a dramaturgové zde čerpají inspiraci, studenti zdroje pro své diplomové nebo disertační práce, redaktoři a spisovatelé podklady pro své články a publikace. Odborní archiváři mohou archivní fondy a sbírky využívat k vlastní vědecké, pedagogické a popularizační činnosti. Archiv slouží také k bádání pro soukromé účely. Ing. Petr Sedlecký pátrá v archivu po minulosti svých předků a současně vytváří profily divadelních umělců pro českou Wikipedii.²³

Tolik pro srovnání, jak si stál archiv dříve a jak si stojí dnes. Podrobnému popisu archivu – jeho poslání a historii – se práce věnuje v následujících kapitolách.

²³ Rozhovor s Ing. Petrem Sedleckým je součástí této práce (viz kapitola 8.3).

3. Historie Archivu Národního divadla

Historie archivu je poměrně mladá. Není možná bohatá na dramatické příběhy, ale rozhodně je zajímavá, spleťitá a neobjevená. Archiv a jeho pracovníci museli za své poslání často, a často také velmi tvrdě, bojovat. Jak ubíhal čas, v čele divadla se vystřídal několik ředitelů, archiv změnil místo svého působení a neustále se vyvíjel v rytmu technického pokroku. Někdy svižně, jindy pomaleji. Zůstal však nepostradatelným místem, kde se střetává minulost s budoucností.

V září 2014 vstoupí Archiv ND do 132. divadelní sezony.

Pozoruhodné je, že dosud nevyšla žádná souhrnná publikace, která by pojednávala o archivu a jeho historii. Podklady pro tyto informace čerpá práce z několika strukturovaných rozhovorů. Žádné písemné zprávy o úplných prvopočátcích archivu se nedochovaly. Pro archiv a jeho rozvoj byl významný příchod archivářky Hany Konečné a současné vedoucí archivu Zdeny Benešové. Tím se začala psát novodobá historie Archivu Národního divadla.

3.1. Medailon Zdeny Benešové

Mgr. Zdena Benešová nastoupila do Archivu ND v roce 1974, krátce předtím, než dostudovala divadelní vědu a český jazyk na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Ke studiu na vysoké škole ji přiměl dramaturg Divadla za branou Karel Kraus. Jak sama uvádí: „To bylo divadlo, které mě vlastně přivedlo k divadlu.“ A dodnes vzpomíná na své školní pedagogy Františka Černého a Milana Lukeše, dále na Hanu Konečnou, Karla Krause i Divadlo za branou jako zdroj své nesmírné inspirace.

Na post vedoucí archivu byla jmenována v roce 1990. Tuto funkci vykonává stále. Stála u přerodu Archivu ND v moderní odborné teatrologické pracoviště. Je tvůrkyní a spolutvůrkyní fungujícího systému uspořádání archivu včetně definování jeho fondů a sbírek, přičemž přes čtyřicet let systematicky pracuje na jejich rozšiřování a zpřístupňování veřejnosti. Jejím výrazným počinem v této oblasti je „Soupis repertoáru Národního divadla v Praze 1881–1983 a 1983–1993“, který vyšel ve čtyřech svazcích.

Benešová byla jednou z vůdčích osobností projektu digitalizace archiválií ND a také vzniku webové aplikace.²⁴ Před osmi lety vystoupila na 26. mezinárodním kongresu organizace SIBMAS s referátem „Soupis repertoáru Národního divadla v Praze v digitální

²⁴ <http://archiv.narodni-divadlo.cz>

podobě“. Bohatá je i její publikační činnost, podílela se na monografiích: „Národní divadlo – Historie a současnost“ (1999), „Stavovské divadlo – Historie a současnost“ (2000) a „Busty v Národním divadle“ (2010). Redakčně spolupracuje na vydávání odborných publikací nebo paměti divadelních umělců. Je členkou Teatrologické společnosti Praha.

Zdena Benešová převzala dne 24. 6. 2014 medaili *Za zásluhy o české archivnictví*. Toto ocenění se uděluje osobnostem, které se zasloužily o rozvoj českého archivnictví²⁵.

Přitom se netají tím, že původně vůbec nezamýšlela stát se archivářkou. Přispěla k tomu shoda náhod a okolností, respektive změna režimu v České republice.²⁶

3.2. Počátky Archivu Národního divadla

Archiv ND existuje v podstatě od samého vzniku Národního divadla, od roku 1883, kdy bylo divadlo znovuotevřeno po ničivém požáru. Od té doby se v různé míře shromažďovaly dokumenty týkající se činnosti divadla, to znamená divadelní texty – divadelní hry, fotografie, kresby, schovávaly se divadelní cedule. Nelze s jistotou říci, že se již v té době hovořilo o archivu jako takovém. Neměl žádné formální uspořádání, celá dlouhá léta nesloužil veřejnosti. Všechny dokumenty byly uloženy v historické budově ND na několika různých místech, chybělo jim jakékoli označení. Dokumenty spravoval vždy někdo ze zaměstnanců divadla, většinou dramaturg. Pozice archiváře vznikla až o mnoho let později. Přesto toto shromažďování dokumentů odpovídalo dnešnímu pojetí slova archiv.

V počátcích archivu, tak, jak ho známe dnes, figurovala Hana Konečná, toho času dramaturgyně Divadla za branou, jež v roce 1965 založili Otomar Krejča a Karel Kraus a dramatik Josef Topol. Za Otomarem Krejčou odešli z Národního divadla kmenoví herci Jan Tříska a Marie Tomášová, posléze Ladislav Boháč a Miloš Nedbal. Konečná se zde během posledního roku jeho existence (1971) seznámila s mladou studentkou divadelní vědy Zdenou Benešovou, která v divadle krátce působila na praxi a částečně se starala o místní divadelní archiv.

²⁵ Vedoucí Archivu ND Mgr. Zdena Benešová v úterý 24. 6. 2014 na slavnostním ceremoniálu v budově Národního archivu na Chodovci převzala z rukou náměstkyně ministra pro veřejnou správu a legislativu Adriany Krnáčové medaili *Za zásluhy o české archivnictví*. Medaile slouží jako ocenění osob, které se zasloužily o rozvoj českého archivnictví. Od roku 2006 bylo uděleno celkem 176 medailí. 23 z nich obdrželi zahraniční laureáti. Slavnostní akt předání medailí, jejichž autorem je akademický sochař Michal Vítanovský, se v letošním roce uskutečnil již podesáté.

²⁶ *Zdena Benešová z Archivu ND oceněna medailí Za zásluhy o české archivnictví - Národní divadlo* [online]. 2014 [cit. 2014-07-09]. Národní divadlo. Dostupné: <http://www.narodni-divadlo.cz/cs/aktuality/zdena-benesova-z-archivu-nd-ocenena-medaili-za-zasluchy-o-ceske-archivnictvi-cs>.

Psal se rok 1972. Komunistický režim považoval divadlo hrající v dnešních prostorách divadla Bez zábradlí za ideově nevhodné. Nejprve bylo divadlo zavřeno, posléze úplně zrušeno. Získalo status divadla zavřeného z politických důvodů. Za zmínku stojí, že fondy archivu Divadla za branou, byly v 70. a 80. letech 20. století uloženy a uschovány v Archivu ND.

Konečná odcházela z Divadla za branou s nálepkou „politicky nevhodná“. Bez nadsázky a doslova za trest byla umístěna do Archivu Národního divadla a nesměla vykonávat své původní milované povolání dramaturgyně. Podle Benešové se tento fakt paradoxně ukázal být nesmírnou výhodou a výzvou, neboť Hana Konečná pochopila tuto situaci jako své nové poslání, a tak vnesla do archivu zcela nové světlo a odbornou pracovní sílu, kterou archiv postrádal. Ani tehdejší vedoucí archivu Anna Pavlová neměla odborné teatrologické vzdělání.

Z nepřilíš odlišných důvodů nastupovala v roce 1974 do archivu i Zdena Benešová. Nebyla sice politicky nekorektní, ale zároveň se sama odmítala diktátu režimu v oblasti divadelního umění podřídit, když byla svědkem toho, jak divadlo reaguje na nastolenou společenskou situaci. Repertoár divadel se proměnil a začaly se hrát velmi nekvalitní inscenace. Proto s radostí a očekáváním téměř bez váhání přijala nabídku Hany Konečné – místo archivářky v Archivu Národního divadla. Podobně jako Konečná uchopila tuto příležitost coby dobrodružství a výzvu.²⁷

3.3. Prvotní rozvoj a vznik novodobého Archivu Národního divadla

Archiv ND trpěl od samého vzniku nedostatkem vhodných prostor. Sídli v historické budově ND, přičemž vchod do hlavní místnosti byl přes zadní vchod do divadla. Další místnosti a sklady byly bez logického smyslu roztroušené po budově v různých patrech. Jedna z místností se dokonce nacházela v temných prostorách pod orchestřištěm. Jen těžko se dalo v takovém chaosu pracovat komplexně.

Krom toho, že chyběla kvalitní prostranství a odborně erudovaní pracovníci, nalézal se archiv ve velmi špatném stavu co do uspořádání. Archiváliím chyběly signatury (označené byly pouze knihy) a nebylo možné je řadit do fondů, neboť ty ještě do té doby nikdo nedefinoval.

²⁷ Informace uvedené v kapitolách 3.2 a 3.3 byly čerpány z rozhovorů se Zdenou Benešovou.

Když v roce 1976 převzala Hana Konečná funkci vedoucí archivu, věci se daly rázem do pohybu, začaly se měnit a Archiv Národního divadla tak konečně získal nový směr. Společně se Zdenou Benešovou se s odhodláním rozhodly přichystat pro archiv zbrusu nový systém včetně vytvoření archivních fondů. První podmínkou pro budování životaschopného archivu byla stálá odborná pracovní síla, druhou pak zajištění vyhovujících prostor.

Za milník v historii Archivu ND lze považovat stěhování archivu do prostor Anenského areálu v roce 1977, což vytvořilo zázemí pro vznik vědeckého pracoviště v počtu dvě malé místnosti a jedna velká. Benešová popisuje samotné stěhování jako jeden z osobně nejstrašnějších životních zážitků: „Celý majetek archivu jsme ručně balili sami, přičemž balíky nás učil vázat dramaturg Karel Kraus. On je totiž původním povoláním vyučený knihkupec a ti se dříve učili vázat balíky takovým zvláštním způsobem, že se samy nikdy nerozvázaly. Dodnes to umím, protože těch balíků bylo nepředstavitelně mnoho. Stěhování trvalo tři čtvrtě roku. Potíž byla v tom, že jsme se museli v termínu vystěhovat, ale zároveň čekat, až se uvolní prostory Anenského areálu. V závěru to znamenalo stěhovat balíky nadvakrát. Nejprve do kopule střechy Národního divadla a teprve pak do nově připravených prostor. Jakmile bylo vše přestěhováno, opět jsme všechny balíky museli rozbalit. Během těchto peripetií jsme však logicky získali tu nejlepší možnost archiválie seskupit dle potřeby. Při stěhování také docházelo k neuvěřitelným věcem. Například jsme vybourali jeden z regálů a ukázalo se, že ve zdi je obrovská zamčená skříň. Museli jsme ji vypáčit a ukázalo se, že ukrývá poklady. Byly v ní uloženy scénografie, scénografické návrhy, fotografie, konvoluty kostýmních návrhů, kostýmní návrhy z 19. století. Byli jsme opravdu v šoku.“²⁸

Jak dokládá nález z té doby – dřívější ukládání dokumentů do archivu bylo prozaické: „Prostě se zaplnila skříň, pak se zavřela, a protože už nebylo žádné další volné místo, před skříň se postavil regál a ten se zaplnil knihami a fotografiemi,“ prozrazuje Benešová.²⁹

Archiv procházel různými etapami. V sedmdesátých a osmdesátých letech 20. století byl významným konspiračním pracovištěm. Vydávaly se zde speciální interní materiály, cyklostyly překladů operních, baletních a činoherních recenzí ze zahraničních odborných časopisů, rozšiřovaly se dokumenty Charty 77 a shromažďovaly zakázané knihy. Vypomáhali zde lidé, kteří nesměli za režimu normalizace vykonávat své profese. S překlady pomáhal například divadelní kritik Jindřich Černý, pozdější ředitel Národního divadla (v letech 1991-

²⁸ SOCHOROVÁ, Eva. Rozhovory – Zdena Benešová. In: Diplomová práce *Archiv Národního divadla v Praze* jako informační systém. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2014.

²⁹ Viz pozn. 28

1993), nebo herečka Vlasta Chramostová, která jako pamětnice popisovala neidentifikované činoherní fotografie v době, kdy nesměla hrát.

Zásadním faktorem, který archiv vždy značně ovlivňoval, byl post ředitele divadla. Jelikož o archivu rozhoduje ředitel, záleží na jeho vztahu k archivní práci. Podle Zdeny Benešové vnesl každý z ředitelů něco specifického, ale bohužel ne každý z nich se dopodrobna o archiv zajímal. Za éry Jiřího Pauera, který působil do roku 1989, se vydal knižní soupis repertoáru Národního divadla do roku 1983, což bylo velmi podstatné a později umožnilo mnohem rychlejší digitalizaci. Financování programu digitalizace je zásluhou Daniela Dvořáka, jenž byl ředitelem ND v letech 2002-2006.

Od doby, kdy se začal archiv znatelně proměňovat, uplynulo bez mála čtyřicet let. Na základě pořádacího systému, který archivářky Hana Konečná a Zdena Benešová vymyslely a propracovaly, se podařilo archivu zpracovat fondy, získat řád a vybudovat z něj čestné místo, které má dnes svou vlastní knihovnu a badatelnu, obě přístupné veřejnosti. Badatelna byla otevřena ve druhé polovině roku 1977.

Zachoval se název *Archiv Národního divadla*, jakožto firemní značka uznávaná v českých i zahraničních odborných kruzích.

4. Současná podoba Archivu Národního divadla

Archiv ND vždy podléhal nejvyššímu vedení divadla, to znamená řediteli Národního divadla. Sám o sobě není divadelní archiv statutárním orgánem a nemá vlastní právní subjektivitu, jeho statutem je *dokumentační středisko*. Jedná se o teatrologické pracoviště, které se nezabývá oběhem písemností. V minulosti Archiv ND usiloval o akreditaci, aby se oficiálně stal *specializovaným archivem*. Žádost zamítlo Ministerstvem vnitra, přičemž podle archiváře Jana Kahudy jedním z hlavních důvodů bylo, že působiště Archivu ND v Anenském areálu se nachází v záplavové oblasti, místo tudíž nevyhovuje.

Po dohodě s Národním archivem mu však zůstala značka *Archiv Národního divadla v Praze*. Stejně tak i zachování obvyklých služeb archivů. Tak ostatně fungují všechny divadelní archivy, přičemž na jejich činnost dohlížejí veřejné oblastní archivy. V případě Archivu ND kontroluje jeho činnost Národní archiv, provádí dozor nad spisovou službou a výběr archiválií, což vyplývá ze *Zákona o archivnictví a spisové službě*³⁰, a zároveň pro Archiv ND zastává funkci poradního orgánu.

4.1. Zařazení archivu v organizačním schématu ND

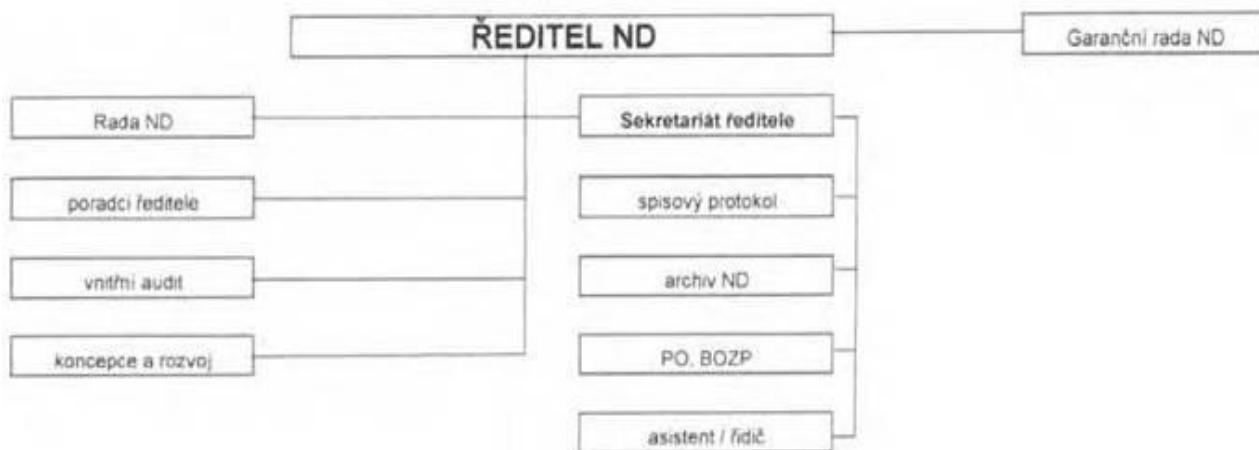
Vedoucí archivu často hovoří o tom, že situace archivu záleží především na vedení divadla, v tomto případě přímo na řediteli. Ačkoli archiv vykonává stále stejnou funkci, stejné interní zařazení v pohledu do historie rozhodně nemělo, naopak se střídalo s nově vydávanými organizačními řády³¹ divadla. Z výroční zprávy Národního divadla z roku 2006 je patrné, že Archiv ND spadal pod Úsek propagace a dokumentace, který byl přímo podřízený správnímu řediteli ND. (viz příloha 1 a 2).

K 1. lednu 2014 byl vydán nový organizační řád ředitelem doc. MgA. Janem Burianem. Podle něj spadá archiv v současné době přímo do Sekce ředitele pod *Sekretariát ředitele* (viz obr. 1).

³⁰ [Zákon 499/2004 Sb.]

³¹ Organizační řád divadla je schéma interního personálního uspořádání divadla. Nemá žádnou pevnou pravidelnost vydávání či editování. Jeho návrh a příkaz k jeho vydání určuje stávající ředitel ND. Do doby, než je vydán nový organizační řád, platí vždy poslední vydaný řád.

Organizační schéma Sekce ředitele ND

Obrázek 1 – Organizační schéma Sekce ředitele Národního divadla

Aktuální zařazení archivu pod správu ředitele se zdá být logické. Archiv sice velmi úzce spolupracuje s Oddělením marketingu³² a dalšími divadelními odděleními, avšak z hlediska rozpočtu je závislý na středisku, ke kterému náleží. Interní schvalovací procesy³³, například v případě nákupu nových knih či jiných nutností, jsou díky tomu přesnější a rychlejší. Zdena Benešová v rozhovoru upřesňuje, z jakých zdrojů čerpá a co z nich nejčastěji hradí: „V rámci nového organizačního řádu³⁴ spadáme přímo pod ředitele divadla. Peníze, které my potřebujeme, jdou obvykle na nákup knih nebo obyčejných kancelářských potřeb. V neposlední řadě pak nákup DVD pro archivaci digitalizovaných dokumentů.“³⁵

³² Název plynoucí z organizačního řádu platného od 1. 1. 2014.

³³ V rámci ND probíhají interní schvalovací procesy zahrnující objednávky a faktury. Rozhodují o nich povolané osoby. Každé jednotlivé středisko má vytvořený tzv. schvalovací scénář, na jehož základě je proces schválen či zamítnut.

³⁴ Organizační řád platný od 1. 1. 2014.

³⁵ SOCHOROVÁ, Eva. Rozhovory – Zdena Benešová. In: Diplomová práce *Archiv Národního divadla v Praze jako informační systém*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2014.

Z organizačního řádu nelze vyčíst, kolik zaměstnanců pracuje aktuálně v archivu, podle Benešové čítá pracovní síla 5 osob: vedoucí archivu (Zdena Benešová), skenerista Václav Krejčí, knihovnice Charlotta Budkovská, archivářka Marie Hradecká a archivář Státní opery doktor Tomáš Vrbka.

4.2. Hlavní činnosti a úkoly Archivu ND

Přestože Archiv ND nemá oficiálně status archivu (viz kapitola 4), vykonává některé soustavné činnosti jako ostatní statutární archivy a dílčí činnosti plynoucí ze *Zákona o archivnictví a spisové službě 499/2004 Sb.* Ze Zákona také vyplývá, že *státní příspěvkové organizace mají povinnost uchovávat dokumenty a umožnit výběr archiválií*³⁶. Archiv ND pokrývá následující spektrum činností:

- **Shromažďuje dokumenty související s ND nebo z ND pocházející**, např.: fotografie, články, divadelní texty, divadelní kritiky, kostýmní a scénické návrhy, divadelní cedule, knihy, divadelní plakáty, osobní korespondence, zaměstnanecké karty.
- **Provádí výběr archiválií** u dokumentů nabídnutých Archivu ND darem nebo ke koupi.
- **Spravuje o uložené archiválie a pečuje o ně.**
- **Umožňuje využívání uložených archiválií veřejností.** Archiválie uložené v archivu může při respektování platných právních norem a interních předpisů využívat každý. Archiválie nebo jejich reprodukce lze využívat přímo v badatelně archivu na Anenském náměstí, do které lze přijít bez předchozího objednání. Badatelské dny jsou v pondělí a ve čtvrtek vždy od 9:00 do 17:30. V badatelnách se archiválie předkládají k prezenčnímu studiu. Pro tyto účely slouží výpůjční listy (viz obr. 2 a 3).

³⁶ [Zákon 499/2004 Sb. §3 odst.1]

Potvrzují vlastnoručním podpisem, že jsem si z knihovny Národního divadla v Praze vypůjčil(a):		Potvrzení o vypůjčce:
Značka: <input type="text"/>	Autor a název: _____	Příjmení: _____
Upomínka: <input type="text"/>	Podpis: _____	Jméno: _____
<input type="text"/>	Bydliště: _____	Bydliště: _____
<input type="text"/>	ČOP: _____	Značka: _____
<input type="text"/>	V Praze dne: _____	Autor a název: _____
		V Praze dne: _____

Obrázek 2 – Vypůjční list

..... Jméno /hůlk.písmem/ Instituce/hůlk.písmem/
Vypůjčené fotografické snímky: Popis:sg	Adresa domů:.....
.....sg
.....sg	Telefon:.....
.....sg	Podpis:
.....sg	datum:
.....sg	
.....sg	
Počet: za účelem:	
datum: podpis:	

Obrázek 3 – Vypůjční list fotografií

- **Spravuje veřejnou archivní knihovnu** a umožňuje široké odborné veřejnosti jejího využívání. Specializovaná knihovna čítá selektované publikace s divadelní tematikou, přičemž výběr nových knih provádějí a evidují archiváři. Z velké části obsahuje odborné knihy, herecké paměti nebo knihy související úzce s ND. Archiv se zavazuje udržovat knihovnu živoucí, to znamená stále nakupovat nové knihy.
- **Umožňuje využívání archivních fondů a sbírek veřejností prostřednictvím internetových stránek** <http://archiv.narodni-divadlo.cz/>. Archiv ND internetové stránky aktualizuje, doplňuje o nově digitalizované dokumenty a spravuje prostřednictvím správce.
- **Zajišťuje optimální stav archiválií** jejich vhodným uložením v depozitářích. Část fondů Národního divadla je uložena v depozitářích Národního archivu³⁷, kde je uloženým archiváliím poskytnuto optimální klima (teplota 14°C +-1°C, vlhkost 55%). Technické parametry byly stanoveny s ohledem na doporučení mezinárodních norem.³⁸

4.3. Vedlejší činnosti Archivu ND

Vedle hlavních činností vykonává Archiv ND další úkoly, především v rámci organizace Národního divadla.

- **Výstavy a propagační činnost**

Archiválie jsou často využívány na výstavách pořádaných Národním divadlem. Pravidelné výstavy se konají v historické budově Národního divadla, Státní opery, ve Stavovském divadle je pak pro výstavy ideálním místem zpravidla Mozartův salonek na prvním balkoně. Oblíbeným místem pro pořádání obdobných aktivit je i piazzeta přilehlá Národnímu divadlu. Tyto dílčí projekty jsou tematicky věnované vybrané inscenaci, historické události nebo některému z divadelních umělců u příležitosti jeho významného výročí úmrtí či narození. Archiv ND při těchto příležitostech aktivně pomáhá s přípravou podkladů (zejména s fotografiemi) a podílí se na jejich realizaci.

Součástí vedlejších činností archivu je i pomoc s přípravou podkladů pro tiskové konference, tiskové zprávy a další propagační činnosti v zájmu Národního divadla.

³⁷ Archivní 4, Praha 4 – Chodovec

³⁸ *Umístění archivu* [online]. 2001 [cit. 2014-07-09]. Národní archiv. Dostupné z: http://www.nacr.cz/sua/cinnost/sua_mist.htm.

- **Publikační činnost**

Archiv ND sám o sobě není vydavatelstvím. Podílí se však na činnostech, jejichž výsledkem jsou edice či odborné publikace související s divadlem. Archiv poskytuje uložené archivní fondy vhodné pro konkrétní publikaci, mnohdy pomáhá s přípravou podkladů, s výběrem fotografií atd. Jeho zaměstnanci fungují také jako odborní konzultanti a při vydávání publikací dělají např. korektury.

Zdena Benešová se konkrétně podílela na vydání knihy „Busty v Národním divadle“, jež vyšla v Edici *Archiv* v roce 2010.³⁹ Kniha dokumentuje galerii bust nacházejících se v historické budově Národního divadla. Obsahuje profily osobností, archivní fotografie umělců a fotografie bust od kmenové divadelní fotografky Hany Smejkalové.

- **Účast na výměně informací na mezinárodní úrovni**

Jednou ze součástí poslání archivu je také neustálý kontakt se zahraničím, s dalšími organizacemi, muzei a knihovnami, podstatou je přitom výměna informací, kontaktů, podpora, pomoc, inspirace.

Archiv ND je členem *SIBMAS*⁴⁰ – mezinárodní organizace knihoven a muzeí, jež má za cíl podporovat výměnu praktických a teoretických zkušeností, na mezinárodní úrovni podporovat kontakty mezi knihovnami, specializovanými muzei, specializovanými dokumentačními a informačními středisky a koordinovat akce svých členů. Organizace pravidelně pořádá odborné konference.

Národní středisko *SIBMAS* v České republice funguje od června 1993. Jeho posláním je sdružovat české, moravské a slezské knihovny s divadelními fondy, muzea s divadelními sbírkami, archivy divadel a knihovny odborných škol a v souladu s mezinárodní organizací *SIBMAS* poskytovat stejnou podporu a výměnu informací jednotlivých členů na národní i nadnárodní úrovni. V ČR jsou členem tohoto střediska divadelní archivy, muzea, knihovny například Archiv Národního divadla v Brně, Knihovna DAMU, Národní muzeum v Praze – divadelní oddělení a Knihovna divadelní vědy FF UK.⁴¹

³⁹ BENEŠOVÁ, Zdena; STRAKOVÁ, Petra. *Busty v Národním divadle*. 1. vyd. Praha: Národní divadlo, 2010. ISBN 978-80-7258-331-7.

⁴⁰ Mezinárodní organizace divadelních knihoven a muzeí (The International Association of Libraries, Museums, Archives and Documentation Centres of the Performing Arts)

⁴¹ *Archiv Národního divadla v Praze* [online]. 2007 [cit. 2014-05-20]. The *SIBMAS* Mezinárodní organizace knihoven a muzeí. Dostupné z: <http://sibmas.idu.cz/cs/archiv-narodniho-divadla-v-praze>.

4.4. Metodika pro divadelní archivy

Na úvod je nutné připomenout, že divadelní archiv je záležitostí specifickou. Proto se jeho metodika lehce odlišuje od ostatních archivů. V České republice doposud nevyšla žádná publikace, která by komplexně pojala metodiky divadelních archivů.

Např. Ministerstvo vnitra ČR uvádí na svých internetových stránkách <http://www.mvcr.cz/clanek/metodiky.aspx?q=Y2hudW09Mw%3d%3d> několik metodických dokumentů s pokyny týkajících se archivních soupisů, evidence Národního archivního dědictví a archivních kulturních památek, metodiky týkající se zpracování jednotlivých typů archivních fondů a další, ty se však dají na divadelní archiv aplikovat pouze do určité míry.

Mezi divadelními archiváři je tento fakt známý, proto přišla Zdena Benešová společně s Helenou Hantákovou s návrhem, který byl přednesen na jedné z teatrologických konferencí v rámci Uměleckého centra Univerzity Palackého v Olomouci. Tento příspěvek byl uveden v publikaci *O divadle 2008*.⁴²

„Nápad vytvořit jakousi „archivní kuchařku“⁴³ pro pracovníky divadelních archivů vzešel z naší opakované zkušenosti ze setkání divadelních archivářů na půdě *SIBMASu*. Ukázalo se, že úroveň a stav divadelních archivů je opravdu různorodý a povědomí o jakémsi alespoň relativně ideálním stavu není úplně uspokojivé. Z četných debat jsme pochopily, že i tak základní pilíře archivní práce – tedy představa o tom, co archivovat a jak to archivovat – mají velmi variabilní podobu. Proto jsme se rozhodly vypracovat základní manuál pro práci divadelního archiváře. Cílem je pomoci archivním pracovníkům v jejich práci, dlouhodobým cílem je vytvoření konkrétního povědomí o tom, co všechno mají divadelní archivy uchovávat. V případě tak pomíjivého umění, jako je umění divadelní, je totiž úloha archivu zcela zásadní a nezastupitelná,“ říká v příspěvku Benešová a vystihuje tak celou podstatu věci.⁴⁴

⁴² BENEŠOVÁ, Zdena; HANTÁKOVÁ, Helena. K tvorbě metodiky pro divadelní archivy. In: *O divadle 2008: O divadle na Moravě a ve Slezsku III*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. s. 245-247. ISBN 978-80-244-2427-9.

⁴³ Archivní kuchařku vytvořila Z. Benešová s H. Hantákovou jako pomocný materiál pro divadelní archiváře. Archivní kuchařka byla distribuována do všech divadelních archivů v ČR.

⁴⁴ Viz pozn. 41

4.4.1. Předměty archivování divadelních archivů

Podle *archivní kuchařky* od Benešové a Hantákové by divadelní archivy měly shromažďovat a archivovat dokumenty týkající se inscenací, umělců a dále materiály týkající se divadla obecně.

K **inscenacím** lze shromažďovat:

- text hry
- režijní, inspicientská a nápovědní kniha
- program k inscenaci (minimálně 2 ks)
- fotografie
- plakáty (minimálně 2 ks)
- obsazení
- propagační materiály
- zápisy z inscenačních porad
- rozpočet na inscenaci
- kostýmní a scénografické návrhy (alespoň v kopiích)
- výstřižky z tisku – oznámení o premiéře, kritiky, rozhovory
- interní hodnocení inscenace
- videozáznam
- notový materiál.⁴⁵

K **umělcům** lze shromažďovat:

- výstřižky z tisku o jejich činnosti (i mimodivadelní)
- fotografie – profesní a civilní.

⁴⁵ Knihovna notových materiálů ND spadá pod správu Opery ND a není součástí Archivu ND.

Dále lze shromažďovat **materiály související s divadlem** obecně:

- denní divadelní cedule
- dramaturgický plán sezóny
- měsíční repertoárové plakáty
- výstřižky z tisku týkající se divadla
- zápisy z porad vedení divadla.

4.4.2. Způsob archivování v rámci divadelních archivů

a) Podle inscenací

Základem je vytvoření kartotéky – může být lístková či elektronická, nejlépe obojí. V kartotéce se zaznamenávají podle názvu inscenace – každá z nich je opatřena signaturou (*/l, /a*). Pod signaturou inscenace se skrývá vše, co s danou inscenací souvisí, a to včetně textu v případě, že archiv nedisponuje knihovnou. Každé další nastudování téhož titulu má stejnou signaturu, liší se pouze znakem za lomítkem.

Souběžně s kartotékou se vytvoří kartotéka autorů, která obsahuje odkazy na signatury inscenací.

b) Podle umělců

Způsob archivování podle umělců vyžaduje vytvoření jmenného seznamu. Vznikne abecední heslář se signaturami. (P 1, P 2 atd.)

Materiály se ukládají do separovaných obálek a řadí podle signatury, nikoli podle abecedy. Každý umělec má svou vlastní personální kartu – ideálně v elektronické podobě kvůli nutným aktualizacím – připisují se nové role.

c) Obecné materiály

K materiálům obecným se vytváří věcný katalog, který obsahuje signatury V 1, V 2 atd. do Katalogu se řadí materiály obecné povahy – např. o historii divadla, o dramaturgii,

o budově divadla, o jednotlivých sezónách, o hostování umělců a uměleckých souborů, o zájezdech divadla, o hostujících souborech atd.⁴⁶

4.4.3. Všeobecné zásady divadelních archivů

Benešová a Hantáková uvádějí několik všeobecných „rad“ pro zásady divadelních archivů, které jsou důležité pro úspěšný chod archivů:

- úzce spolupracovat s vedením divadla a působit na něj tak, aby byla výsledkem povinnost ukládat všechny materiály do archivu
- vyhnout se abecednímu řazení obálek
- doporučují řadit přednostně všechny materiály týkající se inscenace přímo ke konkrétním inscenacím a kopie těchto materiálů zároveň ukládat do personálních složek jednotlivých umělců.

Vzhledem k vzrůstající počítačové gramotnosti a technické vybavenosti je velmi pravděpodobné, že bude narůstat počet archivů, jejichž záznamy budou zpracovávány elektronicky. Benešová v souvislosti s tím krátce hovoří i o *zásadách pro tvorby databází*. Ty však nejsou zatím stanoveny, jako je tomu například v oblasti knihovnictví a doplňuje, že většinou jsou tyto databáze tvořeny podílem archiváře a softwarového odborníka, který na tvorbě databáze spolupracuje.

⁴⁶ Otázka věcného hesláře zůstává otevřená (viz rozhovor se Z. Benešovou).

5. Fondy Národního divadla a jejich uspořádání

Dokumenty související s Národním divadlem se shromažďují, ukládají a archivují již od roku 1883, nikoli však v ucelené formě jednoho archivu. Dochované archiválie ND jsou dnes uloženy na třech místech v hlavním městě České republiky – v Archivu Národního divadla v Anenském areálu v Praze 1, v Národním archivu⁴⁷ na Chodovci v Praze 4 a v Národním muzeu v Praze 1.⁴⁸ Tyto sbírky nejsou vzájemně provázané, nemají společnou registraturu – komplexní registratura fondů Národního divadla chybí.

5.1. Fondy Archivu Národního divadla

Fond Archivu ND má *charakter sbírky*, což znamená, že tematicky shromažďuje adekvátní dokumentaci. Archivní sbírka je výsledkem sběrné činnosti z praktických nebo zájmových důvodů bez důrazu na původce archiválií.⁴⁹

Zájemcům je tento fond k dispozici v badatelně a knihovně k prezenčnímu studiu, jak již bylo zmíněno výše.

5.1.1. Pořádací systém Archivu ND

Pořádací systém pro Archiv ND začaly tvořit Zdena Benešová spolu s Hanou Konečnou v roce 1977. Bylo to krátce po stěhování archivu z historické budovy do nových prostor. Archiv, do té doby bez jakéhokoli uspořádání, po novém systému doslova volal. Podle Benešové byla při tvorbě systému hlavním mottem snadná *dohledatelnost*, základním kritériem pak *inscenace*, jež je produktem divadla a pro divadelní archiv *archivní jednotkou*.

Vzniklo tedy *členění podle žánru* – činohra (označení „Č“), opera (označení „O“), balet (označení „B“). Každému titulu je přiřazené číslo, každému nastudování písmeno. Benešová uvádí příklad: „Když se inscenovala Prodaná nevěsta, dostala signaturu O 284. Velké „O“ jako opera, číslo 284, první nastudování dostane písmeno malé „a“, druhé nastudování „b“, třetí „c“. Důvod je velmi pragmatický – aby všechna nastudování jedné inscenace byla u sebe. Ačkoli jsou listinné materiály, fotografie a scénické a kostýmní návrhy

⁴⁷ Dále Národní archiv i NA

⁴⁸ Část fondů z Divadelního oddělení NM se nachází v Terezíně.

⁴⁹ <http://www.nacr.cz/C-fondy/search.aspx>

týkající se jedné inscenace uloženy na různých místech, všechno má stejnou signaturu. Jsou tudíž snadno dohledatelné.⁵⁰

Příklad signatury: operní inscenace *Piková dáma* má signaturu *O_264ch*, kde „O“ značí „Opera“, „264“ je přidělené číslo a „ch“ pak pořadí nastudování inscenace, přičemž „a“ je první nastudování (viz obr. 9, kapitola 6.1).

V době, kdy nebylo nic zpracované, se zorganizování archivu ukázalo jako velmi obtížný úkol. Zdena Benešová například vzpomíná na to, že bylo v archivu mnoho neidentifikovaných fotografií, které bylo nutné konzultovat s pamětníky. Fotografie popisovala mimo jiné herečka Vlasta Chramostová. Později bylo také nutné zpracovat změny, když v roce 1992 Státní opera získala samostatnost a když se v roce 2012 opět přičlenila k Národnímu divadlu.⁵¹

Kromě uvedených fondů se archivují jednotlivá čísla měsíčníku ND, ročenky ND⁵² a videozáznamy činoherních premiér⁵³. Sbírkový se pochopitelně neustále rozšiřují. Nejčastěji se obohacují nákupem knih, darovanými dokumenty nebo nabytými pozůstalostmi.

5.1.2. Sbírkový fond Archivu ND

Sbírkové fondy Archivu ND jsou děleny tematicky. Dříve měl Archiv ND ještě personální fond obsahující zaměstnanecké karty, ten byl však před pěti lety předán do správy Národního archivu.

- **Fond knižní**

Obsahuje cca 32 500 ks knih ve složení: teatrologická, uměnovědná, populárně-naučná literatura, výtvarné publikace, beletrie budovaná s ohledem na divadelní činnost autorů, divadelní a uměnovědné časopisy. Nejcennější je fond divadelních her, včetně rukopisných a strojopisných, který čítá zhruba 10 000 ks.

⁵⁰ ČTVRTNÍK, Mikuláš; ŠIMŮNKOVÁ, Karolína. Archivní vzpomínání – Mgr. Zdena Benešová. In: *Paginae Historiae, Sborník Národního archivu 21/2*. 1. vyd. Praha: Národní archiv, 2012, s. 258-281.

⁵¹ SOCHOROVÁ, Eva. Rozhovory – Zdena Benešová. In: *Diplomová práce Archiv Národního divadla v Praze jako informační systém*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2014.

⁵² Ročenky byly přejmenovány na *almanachy*.

⁵³ BERNÁ, Veronika. Co skrývá poklad Národního divadla. *Lidové noviny*. 2014. Praha: Mafra, a.s., č. XXVII/82, s. 2. ISSN 0862-5921.

- **Fond fotografií**

Obsahuje cca 81 200 ks ve složení: fotografie z inscenací ND (viz obr. 4), civilní fotografie uměleckých pracovníků, fotografie divadelních budov, fotografie ze zájezdů ND, negativy dr. Jaromíra Svobody: z inscenací ND (1952-1985, cca 143 000 ks), negativy inscenací Divadla za branou (1965-1972).

V současnosti má divadlo kmenovou fotografku Hanu Smejkalovou, fotí se pouze digitálně. Fotografie, které budou určeny k archivaci, vybírá částečně fotografka, částečně správa jednotlivých souborů. Tento výběr přechází do Archivu, kde se fotografie vyvolávají. Byť to není běžná praxe, vznikají a archivují se i černobílé fotografie. Podle Benešové je to pro divadlo nesmírně důležité, neboť černobílé fotografie dokážou vypovědět mnoho o inscenaci.

Obrázek 4 – Strakonický dudák, Josef Kemr jako Pantaleon Vocilka, 1968

- **Fond scénických a kostýmních návrhů**

Obsahuje cca 2 500 ks. Zastoupeni jsou tito výtvarníci: N. Benois, C. Bouda, Brioschi-Burghardt-Kautský, V. H. Bruner, J. Čapek (viz obr. 5), P. Dillinger, A. Edel, F. Emler, B. Feuerstein, O. Filipi, J. Frejka, J. M. Gottlieb, A. Heythum, V. J. Hnízdo, A. Hofman, L. Hradský, A. V. Hrstka, E. Chvalovský, V. Kašlík, O. Kerhart, J. Kroha, J. Kropáček, L. Kubeš, F. Kysela, J. Lada, A. Ladová, K. Liška, L. Mandaus, O. Mrkvička, F. Muzika, J. Novák, V. Oliva, A. Paderlík, M. Pokorný, R. Polák, E. Prampolini, Z. Rossmann, Z. Rykr, Z. Sklenář, J. Sládek, L. Sutnar, K. Svolinský, J. Šálek, K. Šimůnek, K. Štapfer, M. Štěpánek, J. Šváb, F. Tichý, J. Trnka, F. Tröster, Z. Tůma, K. Vaca, M. Urvancov, V. Vích, J. Vopršal, A. Wachsmann, A. Wenig, J. Wenig, F. Zelenka, J. Zrzavý.

Podle Benešové je dnes obtížnější získat do archivu kostýmní a scénické návrhy, než tomu bylo dříve. „Z autorského zákona vyplývá, že scénický a kostýmní návrh je majetkem výtvarníka. Je to jen jeho dobrá vůle, pokud to u nás nechá, ale oni nám to bohužel nenechávají. Dneska to řešíme tak, že si necháváme kostýmní návrhy kopírovat nebo skenovat ve výrobních ateliérech na Floře. Máme tudíž alespoň kopie.“⁵⁴

⁵⁴ SOCHOROVÁ, Eva. Rozhovory – Zdena Benešová. In: Diplomová práce *Archiv Národního divadla v Praze jako informační systém*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2014.

Obrázek 5 – Ze života hmyzu, Josef Čapek – skica kostýmu (Jiný chrobák), 1922

- **Fond divadelních cedulí a plakátů**

Obsahuje svázané konvoluty divadelních cedulí ND od roku 1883 až do současnosti (viz obr. 7 a 8). Řazeny jsou chronologicky, od roku 1945 též tematicky. Dále obsahuje písmové a výtvarné plakáty vztahující se k repertoáru ND (viz obr. 6). Z hlediska dějin divadla jsou divadelní cedule to nejdůležitější, co lze archivovat – mají největší výpovědní hodnotu, je v nich obsažen divadelní repertoár. Divadelní cedule ND vlastní i divadelní oddělení Národního muzea.

Kr. české zemské divadlo v Praze.
Národní divadlo.

V neděli dne 18. listopadu 1883.

Mimo předplacení.

[Théâtre paré.]

Otevření národního divadla.
První slavnostní představení:

LIBUŠE.

Slavnostní zpěvohra ve 3 odděleních.

I. Libuše soud; II. Libuše snatek; III. Libuše prorocká.

Na slova J. Wenziga složil **Bedřich Smetana.**

Ve scénu uvedl vrchní režiser p. **F. Kolár.** Tance uspořádal baletní mistr p. **V. Bestinger.** Vesměs nové dekorace jsou z atelieru c. k. dvorních malířů: Brioschi, Burghart a Koutský ve Vídni. Vesměs nové kostumy jsou zhotoveny dle nákrešů p. F. Kolára za vrchního dozoru pana V. Beneše a dozoru inspektora garderoby p. J. Pešty.

Zpěvohru řídí první kapelník p. **A. Čech.**

Libuše, česká kněžna	sl. Sittova.	Krasava, Lutoborova dcera	obě za Libušiných dvoře	sl. Balchova.
Přemysl ze Stadio	p. Lev.	Rádmíla, sestra obou bratrů		pl. Fibichová.
Chroboš od Otavy	p. Čech ml.	4 šanci		sl. s Eberberka.
Štěpán na Radbuzě	p. Vávra.	(za scénou)		sl. Volnerova.
Lutobor z Dobrušského Chlumu, jejich stýje	p. Rýnek.			pl. Mašnerová.
Radovan od Kamzema města	p. Štěpánický.			p. Soukup.

Kmeti, leři i visdyky, panny a děti z dvoru Libušina. Přemyslova šleha. Lid. Děj na Vyšehradě, ve Studcích, v krajíně lesní za dob pohanských.
 Dekorace: v I. jednání a) Libušina komnata; b) Předhradí; v II. jednání a) Skalnatá krajina s mohylou od bratří Brücknerů; b) Přemyslovův statek; v III. jednání: Slavnostní síň na Vyšehradě.

„Průvodce po Národním divadle“ prodává se u divadelních pokladen po 50 kr. „Plán sedadel v Národním divadle“ po 20 kr. Texty k operě „Libuše“ po 20 kr.

Začátek o 7. hodině. Konec po 10. hodině.

V pondělí dne 19. listopadu 1883. Mimo předplacení.

Druhé slavnostní představení.

Po prvé:

SALOMENA.

Kašňákova „Politický“ v Praze. — Nákladem vlastním.

Obrázek 6 – Plakát k slavnostnímu představení Libuše při znovuotevření ND, 1883

Národní divadlo

NÁRODNÍ DIVADLO 125. SEZONA

Ve čtvrtek 17. ledna 2008 v 19.00 hodin

SLOVENSKÉ NÁRODNÍ DIVADLO V BRATISLAVĚ

Představení 17. a 19. ledna 2008 jsou věnována památce vynikajícího tenoristy, stálého hosta Slovenského i pražského Národního divadla, pana Sergeje Larina (* 9. března 1956 † 13. ledna 2008).

Richard Strauss (1864-1949)

ARIADNE AUF NAXOS (Ariadna na Naxu)

Opera o jednom dějství z let 1911-12, 1916

Libreto Hugo von Hofmannsthal

Koprodukcce Slovenského národního divadla v Bratislavě, Národního divadla v Praze a Opera Ireland Dublin

Opera je nastudována v německém originále a v představení jsou použity české titulky

HUDEBNÍ NASTUDOVÁNÍ A DIRIGENT: WALTER KOBÉRA

REŽIE: DIETER KAEGI

SCÉNA A KOSTÝMY: STEFANIE PASTERKAMP

DRAMATURGIE: SLAVOMÍR JAKUBEK

Majordomus

Učitel hudby

Skladatel

Tenor (Bacchus)

Důstojník

Taneční mistr

Parukář

Lokaj

Zerbinetta

Prímadonna (Ariadna)

Harlekýn

Scaramuccio

Truffaldin

Brighella

Najáda

Dryáda

Echo

Alfred Werner

Ján Ďurčo

Denisa Hamarová

Ivar Gilhuus

Michal Želonka

Igor Pasek

Mikuláš Doboš

Juraj Peter

Lubica Vargicová

Eva Džizgová-Jirušová

Daniel Čapkovič

Ivan Ožvát

Martin Malachovský

Ondrej Šaling

Andrea Čajová

Monika Fabianová

Eva Hornýáková

Orchestr Slovenského národního divadla

Na průběhu představení se podílejí pracovníci jevištního provozu Slovenského národního divadla a Národního divadla v Praze

Výstava na I. a II. balkóně: **EMA DESTINNOVÁ – HVĚZDA OPERY**
(Výstava u příležitosti 130. výročí narození slavné umělkyně)

Výstava na I. galerii: **JOSEF KAJETÁN TYL A NÁRODNÍ DIVADLO**
(výstava k 200. výročí narození J. K. Tyla)

Výstava v parterové chodbě: **POCTA VĚŘE GALATÍKOVÉ**

PŘEDPLATNÉ O1

Představení se hraje bez předstávky. – Konec ve 21.00 hodin.

Zítra v pátek 18. ledna 2008 v 19.00 hodin **ROCK'N'ROLL**.

Škoda
SIMPLY CLEVER

PARTNER ND

Unipetrol
COLETTI GROUP

PARTNER ND

GENERÁLNÍ PARTNER
NÁRODNÍHO DIVADLA

KB

AutoCont

PARTNER ND

synol Loto

MECENÁŠ ND

Obrázek 7 – Divadelní cedule z roku 2008: Ariadne auf Naxos (Ariadna na Naxu)

Obrázek 8 – Divadelní cedule z roku 1883, Prodáná nevěsta

- **Fond výstřížkový**

Obsahuje výstřížky k inscenacím, jednotlivým umělcům, zájezdům ND a další dokumenty s věcnou tematikou např. divadelní kritiky.

- **Fond pozůstalostí**

Obsahuje pozůstalosti či části pozůstalostí L. Boháče, M. Budíkové, J. Konstantina, R. Maturové, L. Peška, J. Průchy a Viléma Zítka. Podle *výroční zprávy ND*⁵⁵ z roku 2013

⁵⁵ *Dokumenty – Národní divadlo* [online]. 2014 [cit. 2014-06-17]. Dokumenty: Výroční zpráva o činnosti a hospodaření Národního divadla za rok 2013. Dostupné z: <http://www.narodni-divadlo.cz/cs/dokumenty>.

získal Archiv ND darem barevné fotografie interiéru ND z roku 1983, publikaci Národní album z roku 1899 a fotografie tanečníka Jaroslava Čejky z 60. let 20. století. Poměrně novou součástí fondu je cenná sbírka – odkaz divadelní, filmové a televizní herečky Blanky Waleské, toho času významné členky ND.⁵⁶

- **Osobní archiv Vlasty Chramostové**
- **Spisový archiv zaměstnanců ND a fond korespondence**

Obsahuje osobní korespondenci, v převážné míře úředního charakteru.⁵⁷

V Archivu ND jsou uloženy i videozáznamy a videonahrávky z různých představení. Sbírká však není úplná, její rozsah nebyl blíže zjištěn. ND disponuje vlastním videostudiem, které pořizuje videozáznamy ze všech premiér ND. Tyto záznamy nejsou oficiálně vydávány, pouze na vyžádání jednotlivých divadelních souborů. Slouží pro potřeby zaměstnanců, např. Baletu ND jako pomocný materiál pro studování choreografií.

5.2. Fondy Národního divadla v Národním archivu

Většina z dokumentů uložených v depozitáři Národního archivu fyzicky nikdy neprošla Archivem ND. Podle archiváře Jana Kahudy spravuje NA jen zlomek původní registratury, zato však cenné. Zahrnuje nejstarší dokumentaci k divadlu pocházející z doby ještě předtím, než bylo postaveno – dokumentace o sbírkách, financování. Součástí fondu jsou zakládací listiny⁵⁸ Národního divadla a původní schránka, ve které byly uloženy. Fondy ND v NA nejsou úplné.

Registratura ND sestává z několika odlišných částí: správní, organizační a provozní záležitosti, umělecká korespondence členů opery a činohry z let 1870-1920, zápisy ze schůzí, soupisy repertoáru, seznamy členů ND, honoráře, dokumentace, účetní knihy a písemnosti ND, penzijní fond zaměstnanců ND, stavební plány a matriky Josefa Zítka, projektová dokumentace z rekonstrukce ND v roce 1983, knihy protokolů, organizační řady, osobní spisy zaměstnanců ND, smlouvy, dokumenty k výběrovým řízením, stavební plány a dokumentace k opravám v průběhu let.

⁵⁶ BERNÁ, Veronika. Co skrývá poklad Národního divadla. *Lidové noviny*. 2014. Praha: Mafra, a.s., č. XXVII/82, s. 2. ISSN 0862-5921.

⁵⁷ *Archiv Národního divadla v Praze* [online]. 2014 [cit. 2014-07-01]. SIBMAS. Dostupné z: <http://sibmas.idu.cz/cs/archiv-narodniho-divadla-v-praze-2>.

⁵⁸ Zakládací listina malovaná Josefem Mánesem byla uložena do schránky spolu s dalšími artikly a zazděna do základního kamene z hory Říp, u příležitosti oslav položení základního kamene k pražskému ND v květnu 1868. Je archivní památkou.

Dále obsahuje fotografie z činnosti souborů Národního divadla – činohra (dle titulů), opera, balet a fotodokumentaci jednotlivých představení, zájezdů a scén souborů a historické fotografie tří souborů ND – opery, činohry a baletu a z činnosti Laterny magiky z let 1958-1970.

Pod registraturu označenou písmenem „D“ spadají fascikly dokumentů, knihy úředního charakteru a korespondence. Tato dokumentace nashromážděná do roku 1945 je uložena asi v 242 krabicích.

Samostatný fond tvoří Laterna magika – provozní, účetní a smluvní dokumentace jednotlivých představení, fotografie, štočky, dokumentace k realizovaným i nerealizovaným představením, zejména v zahraničí, korespondence.

V badatelnách NA se zájemcům předkládají archiválie k prezenčnímu studiu, podmínkou je předchozí objednávka. Pro orientaci po obsahu a rozsahu archivních fondů nebo archivních sbírek slouží *archivní pomůcky*. Jsou završením zpřístupňovací práce archivářů a umožňují zájemci zjistit, zda se požadované archiválie v daném archivním souboru nacházejí. Základním typem archivní pomůcky je inventář, který obsahuje seznam jednotek popisu archivního souboru doplněný studií o historii původce archivního fondu nebo sbírky, dále o popis archivního fondu nebo sbírky samotné, o údaje o zpracování a v některých případech i o rejstříky.⁵⁹

5.3. Fondy uložené v Národním muzeu

Divadelní oddělení Národního muzea⁶⁰ vlastní bohaté sbírkové fondy dokumentující historii divadelního umění z rozličných hledisek. Soustřeďují především historii divadla v Čechách a na Moravě v 19., 20. a 21. století. Divadelní sbírka obsahuje okolo 750 000 předmětů. V CES⁶¹ je evidováno 508 143 čísel. Zajímavostí je, že zakladatelem divadelního oddělení byl dramatik a divadelní historik Jan Bartoš, který v roce 1924 přešel z intendantury Národního divadla do knihovny Národního muzea. Přinesl s sebou archiv Sboru pro zřízení Národního divadla, který se tak stal základem sbírek Divadelního oddělení.

Fondy jsou rámcově rozděleny podle druhu materiálů do těchto skupin: Sbíрка rukopisů, Sbíрка starých tisků a knihovna, Sbíрка divadelních plakátů (cedulí) a programů,

⁵⁹ *Badatelna.eu – paměťové instituce online* [online]. 2014 [cit. 2014-07-10]. Badatelna.eu. Dostupné z: <http://badatelna.eu/vyhledavani/index.php>.

⁶⁰ Dále Národní muzeum i NM

⁶¹ Centrální evidence sbírek

Sbírka výtvarná, která zahrnuje scénické a kostýmní návrhy, makety, realizované divadelní kostýmy, obrazy a samostatnou loutkářskou sbírku, Sbírka fotografií a negativů, Sbírka zvukových nahrávek, „Trofeje“ (trojrozměrné památky na divadelní osobnosti), Tematická sbírka cirkusového a varietního umění.

Zájemci o studium fondů Divadelního oddělení NM mohou využívat centrální studovnu v Nové budově Národního muzea a badatelnu Historického muzea v Terezíně.⁶²

Pro účely Národního divadla jsou významné následující sbírky:

- **Sbírka rukopisů**

Sbírka rukopisů čítá přes 50 000 sbírkových předmětů. Obsahuje především archiválie k historii jednotlivých divadel (archiv Sboru pro zřízení Národního divadla, torza z archivů Stavovského, Vinohradského či Švandova divadla). Dále se zde nacházejí rukopisné exempláře divadelních her a mezi nimi autografy předních českých dramatiků od obrození téměř po současnost. K pokladům sbírky náleží i rukopis Maryši bratří Mrštíků, psaný oběma autory společně, nebo původní verze Čapkova Loupežníka. K nejzajímavějšímu a z divadelně historického hlediska nejcennějšímu materiálu patří režijní knihy. Lze z nich vyčíst ty nejpodrobnější údaje o režijním výkladu a podobě slavných inscenací.

Součástí sbírky rukopisů jsou od počátku také rozsáhlé soubory korespondence získávané většinou z pozůstalostí významných divadelníků.

- **Sbírka divadelních plakátů (cedulí) a programů**

Tato sbírka má z historického hlediska vysokou dokumentační hodnotu. Cedule jsou relativně přesnými záznamy o tom, co se kde hrálo, kdy a v jakém obsazení. Jsou zdrojem informací o počtu repríz jednotlivých inscenací, lze podle nich sestavit soupisy rolí hereckých představitelů i repertoár divadel. Jsou mnohdy jediným dokladem o hrách, jejichž texty se do dnešní doby nedochovaly, a o zapomenutých osobnostech, které v minulých stoletích budovaly základy dnešní vyspělé divadelní kultury.

Neocenitelným pramenem údajů jsou pro historiky českého divadla svazky cedulí kompletních divadelních sezón. Jedná se zejména o unikátní, téměř kompletní sbírku vázaných cedulí Stavovského divadla od roku 1824, divadla Prozatímního a Národního a také

⁶² *Divadelní sbírka - Národní muzeum* [online]. 2014 [cit. 2014-07-18]. Divadelní sbírka. Dostupné z: <http://www.nm.cz/Hlavni-strana/Oddeleni-HM/Divadelni-oddeleni/>.

Městského divadla na Vinohradech od jeho vzniku do roku 1959. Soubor cedulí pražských divadel hrajících německy mapuje představení Stavovského divadla, Neues Deutsches Theater a Kleine Bühne.

Je třeba zmínit také plakáty divadelních ochotníků, mnohdy zajímavé a originální i z výtvarného hlediska, tištěné na ručním papíře nebo na hedvábí. Nezastupitelnou úlohu amatérského divadla v dějinách českého divadla připomíná též mnoho vzácných plakátů ochotnických spolků z Čech, Moravy i Slovenska. Se sbírkou plakátů je těsně provázána i kolekce divadelních programů.

- **Sbírka fotografií a negativů**

Se svým téměř půl milionem předmětů v rámci divadelní sbírky je nejpočetnějším fondem. První předměty se do Národního muzea dostaly ve 20. letech minulého století z registratury Národního divadla, v níž byly zastoupeny i nejstarší fotografie a negativy zachycující umělce a inscenace několika prvních desetiletí činnosti naší první scény. Práci Národního divadla dokumentují nejprve deskové negativy herce a amatérského fotografa K. Váni (od začátku století do 20. let), později J. Heinricha (cca 6 000 negativů z konce 30. do začátku 50. let). Pokud jde o fotografie, nejbohatším souborem prací jednoho autora je dokumentace činnosti všech souborů Národního divadla v 50. – 80. letech od J. Svobody (přes 12 000 fotografií), soubory snímků od V. Chocholy, J. Kuny a dalších.

- **Trofeje**

Tato sbírka, vymykající se z běžných muzejních sbírek, vypovídá o zvláštním a tajemném kouzlu onoho umění okamžiku, jímž bylo, je a bude divadlo. Ve sbírce trofejí, osobních památek na významné české divadelníky, jsou artefakty vysoké umělecké hodnoty i nejvšednější předměty denní potřeby, mezi nimi *abonentní vstupenky první sezóny Národního divadla*.⁶³

Z předchozího výčtu lze odhadovat, že dochovaná dokumentace související s Národním divadlem, ať se jedná o písemnosti či jiné objekty, je širokého a rozmanitého rozsahu. Přesný a podrobný seznam však není znám, neboť nikdy nebyl souhrnně zdokumentován.

⁶³ *Divadelní sbírka - Národní muzeum* [online]. 2014 [cit. 2014-07-18]. Divadelní sbírka. Dostupné z: <http://www.nm.cz/Hlavni-strana/Oddeleni-HM/Divadelni-oddeleni/>.

6. Internetové stránky Archivu ND

Vývoj informačních technologií čím dál tím více ovlivňuje evidenci, zpracování i využívání dosavadních typů archiválií. Způsoby tvorby a šíření dokumentů elektronického věku tím současně staví celý obor archivnictví před nové úkoly. [Hoffmanová, 2000, s. 30]⁶⁴

Informační době a rozvoji technologiím se přizpůsobilo i Národní divadlo. Archiv ND má své vlastní internetové stránky dostupné z <http://archiv.narodni-divadlo.cz/>, které fungují zhruba od roku 2003.⁶⁵ Podněty k tomuto kroku dávala Benešová a spuštění webu předcházela mnoha mravenčí a zdlouhavé práce – digitalizace Archivu ND a přenášení informací z originálních zdrojů. Jak vyplynulo z rozhovoru se Zdenou Benešovou⁶⁶, nosným zdrojem byl „Soupis repertoáru Národního divadla“⁶⁷ z roku 1983, jenž obsahoval chronologický soupis všech premiér ND od jeho vzniku až do roku 1983. Na přípravách zmíněné publikace pracovalo mnoho externistů, mezi nimi i z Akademie věd a Kabinetu pro studium českého divadla – čerpali z dostupných materiálů, zejména pak divadelních cedulí ND, zaznamenávali premiéry, derniéry apod. Podle Benešové bylo díky těmto předpřipraveným podkladům možné začít realizovat projekt digitalizace a webu v krátkém čase. K 120. výročí otevření ND – ke konci roku 2003, byl připraven digitalizovaný soupis denního repertoáru, který se mohl začít vkládat na nově vzniklé webové stránky.

Aplikační software pro potřeby Archivu ND vyvinula na zakázku společnost *Global Systems, a.s.*,⁶⁸ která dodnes archivní web spravuje.

6.1. Digitalizace fondů Archivu ND

Projekt digitalizace fondů podpořil někdejší ředitel ND Daniel Dvořák⁶⁹. První skener obdržel Archiv ND od Ministerstva kultury v roce 2002. Po jeho vyřazení z provozu

⁶⁴ HOFFMANOVÁ Jaroslava; PRAŽÁKOVÁ Jana. Biografický slovník archivářů českých zemí. 1. vyd. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-7277-023-3.

⁶⁵ SOCHOROVÁ, Eva. Rozhovory – Zdena Benešová. In: Diplomová práce *Archiv Národního divadla v Praze jako informační systém*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2014.

⁶⁶ Viz pozn. 64

⁶⁷ Soupis repertoáru Národního divadla v Praze 1881-1983, 3 sv., Národní divadlo, Praha 1983. 4. svazek vyšel tamtéž r. 1993 a zahrnoval období 1983-1993.

⁶⁸ <http://www.globalsystems.cz/>

⁶⁹ Daniel Dvořák byl ředitelem ND v Praze v letech 2002-2006

zakoupila nový skener filantropka, členka Mecenášského klubu ND a věrná příznivkyně divadelního umění prof. Dr. Dadja Altenburg-Kohl.⁷⁰

V Almanachu ND pro sezonu 2012/2013⁷¹ je uvedeno: „V sezoně 2012-2013 pokračovaly v Archivu ND práce na projektu digitalizace, který začal v roce 2002. Uživatelům webových stránek ND jsou k dispozici přehledy všech premiér ND včetně obsazení a alternací od roku 1883 do současna a záznamy tzv. denních cedulí od roku 1883 do roku 1980, připraven ke zveřejnění je denní repertoár do roku 1986. Zároveň pokračuje digitalizace obrazových dokumentů k jednotlivým premiérám, nyní jsou na archivních webových stránkách k dispozici fotografie, případně scénické a kostýmní návrhy k inscenacím ND do roku 1920 a z let 1955-2013 – a také civilní fotografie sólistů opery, činohry i baletu ND za celou dobu jeho existence, pokud jsou v majetku Archivu. Průběžně jsou doplňovány životopisy u hesel umělců ND a u dramatiků a překladatelů, jejichž hry byly v ND uváděny. Obrazová databáze byla rozšířena o stovky fotografií, které byly použity při výstavách v budovách Národního divadla.“

Skenerista Václav Krejčí⁷² upřesňuje, že se jedná o projekt rozpočítaný na několik let a zatím nelze říci, jak dlouho se bude s digitalizací pokračovat, kdy bude vše kompletně hotové.

Fotografie se postupně skenují, upravují a vkládají na webové stránky⁷³. Zároveň se ukládají na speciální archivační DVD, která mají životnost 150 let. Obrázek 9 dokladuje, jaká jednotlivá data se na DVD ukládají a jak jsou tříděna.⁷⁴

⁷⁰ Prof. Dr. Dadja Altenburg-Kohl je lékařka, podnikatelka a občansky angažovaná filantropka. Významně podporuje ND (restaurování Hynaisovy opony, restaurování lunet Mikoláše Alše a Františka Ženíška, zakoupení houslí pro koncertního mistra orchestru ND, podpora Baletu ND). Je členkou Mecenášského klubu ND.

⁷¹ KOL. ZAMĚSTNANCŮ ND. *Almanach Národního divadla sezona 2012/2013*. Praha: Národní divadlo, 2013. ISBN: 978-80-7258-455-0.

⁷² SOCHOROVÁ, Eva. Rozhovory – Václav Krejčí. In: Diplomová práce *Archiv Národního divadla v Praze jako informační systém*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2014.

⁷³ Na web se ukládají fotografie v nízkém rozlišení. Na vyžádání poskytuje Archiv ND fotografie ve vysokém rozlišení. Podmínkou je poplatek Archivu ND za zprostředkování fotografie a dále pak respektování Autorského zákona.

⁷⁴ Data na jednotlivých DVD jsou tříděna podle sezon, dále podle klasického třídění – opera, balet, činohra. Dále podle inscenace. U každého titulu je 15 až 20 fotografií, od portrétů, scénografií až po kostýmy a kostýmní návrhy.

Sezona 1976–1977 RETUŠOVANÉ

Činohra	– SOUD LÁSKY	– Č_1060h–28.10.1976
	– MĚŠŤÁCI	– Č_513c –25.11.1976
	– PÁNI GLEMBAYOVÉ	– Č_728b –20.01.1977
	– FARMA	– Č_1386a–03.02.1977
	– POSLEDNÍ PRÁZDNINY	– Č_1388a–05.05.1977
	– PRVNÍ STRÁNKA	– Č_1389a–23.06.1977
Opera	– BOHÉMA	– O_35ch –30.09.1976
	– PIKOVÁ DÁMA	– O_264ch–11.11.1976
	– ARIADNA NA NAXU	– O_17b –27.01.1977
	– POPRASK V OPEŘE	– O_426a –11.03.1977
	– VĚC MAKROPULOS	– O_377d –21.04.1977
	– Z MRTVÉHO DOMU	– O_413e –15.06.1977
Balet	– FERDA MRAVENEK	– B_162a –16.12.1976
	– DOKTOR FAUST	– B_17c –26.05.1977

Obrázek 9 – Označení archivního DVD (sezona 1976-1977)

6.1.1. Výhody digitalizace

Digitalizace umožňuje dokumenty dlouhodobě uchovat a snadno distribuovat a přináší s sebou mnoho dalších výhod.

- Snadný přístup k digitalizovaným dokumentům, aniž by se poškozovaly vzácné historické dokumenty. S archiváliemi se díky online databázi nemanipuluje tak často.
- Umožňuje nashromáždit velké množství materiálů pohromadě, které slouží jako cenný zdroj badatelům, historikům, studentům a zaměstnancům divadla.
- Prostřednictvím webu je Národní divadlo propagováno navenek a umožňuje přístup i badatelům ze zahraničí.
- Pomocí internetových stránek lze filtrovat, vyhledávat a porovnávat jednotlivá nastudování inscenací.

Nevýhodou digitalizace může být ztráta dat, případně jejich nečitelnost při vývoji nových softwarů. Tomu lze předcházet častou kontrolou, zálohováním a vytvářením kopií.

6.2. Struktura webu Archivu ND

Úvodní stránka⁷⁵ potvrzuje obsah soupisu repertoáru od roku 1883 včetně denních programů za 102 sezon, tj. do roku 1985 (viz obr. 10).

The screenshot shows the website for the National Theatre (Národní divadlo). The header is red with the text "Národní divadlo" and "KRÁLOVSKÉ ČESKÉ ZEMSKÉ A NÁRODNÍ DIVADLO, ZALOŽENO 1868". Below the header is a navigation bar with links: "podle sezón", "podle žánru", "podle umělců a spolupracovníků", "podle titulů", and "archivní dokumenty". The main content area is titled "Soupis repertoáru od roku 1883" and includes the text "V současné době jsou k dispozici denní programy za sezóny 1 - 102 (1883-1985)". There is a search bar with the text "vyhledat" and a sketch of the National Theatre building. Below the sketch, there are sections for "výročí umělců" and "výročí uvedení inscenací".

Národní divadlo
KRÁLOVSKÉ ČESKÉ ZEMSKÉ A NÁRODNÍ DIVADLO, ZALOŽENO 1868

podle sezón podle žánru podle umělců a spolupracovníků podle titulů archivní dokumenty

Soupis repertoáru od roku 1883

V současné době jsou k dispozici denní programy za sezóny 1 - 102 (1883-1985).

vyhledat

výročí umělců:

- 126. výročí narození umělce Viktor Liška
- 107. výročí narození umělce Miroslav Kampelsheimer
- 94. výročí narození umělce Josef Híršal
- narozeniny umělce Vlastimil Harapes
- narozeniny umělkyně Zuzana Stivínová
- 41. výročí úmrtí umělce Adolf Hoffmeister

výročí uvedení inscenací:

Obrázek 10 – Úvodní strana archivního webu

⁷⁵ <http://archiv.narodni-divadlo.cz/>

6.2.1. Uživatelské rozhraní

Z uživatelského hlediska je prostředí archivního webu velmi přátelské. Jeho předností je:

- přehlednost
- snadná dohledatelnost
- úplnost a správnost
- provázanost.

Na základě provedeného zkoumání si ho pochvalují i uživatelé, mezi nimi badatel Petr Sedlecký, který služby archivního webu využívá pravidelně: „AND je jedinečným a uživatelsky přátelským a přínosným archivem a on-line přístup jej učinil široce využitelným. Práce s internetovým archivem ND a orientace v něm je skutečně snadná. Je to neocenitelná práce pracovníků AND, kterou pro nás, uživatele, vykonali, a tím nám zjednodušili hledání a ušetřili čas.“⁷⁶

Úvodní strana obsahuje bonusový prvek – *výročí umělců*. Podle Benešové jde o automaticky generovanou část, a to na základě uložených bibliografických údajů. Zajímavostí je, že někteří umělci, například tanečnice, nechtějí své údaje o narození zveřejňovat.

6.2.2. Vyhledávání dotazové – jednoduché

Z úvodního rozhraní lze vyhledávat pomocí ikony „vyhledat“ – ta se nachází v levém horním rohu (viz obr. 10). Do pole pro vyhledávání se zadá požadovaný výraz, poté se objeví výsledky vyhledávání, ze kterých lze dále vybírat. Na této úrovni nelze uplatnit žádných vyhledávacích operátorů.

6.2.3. Vyhledávání pomocí rejstříků

Vyhledávat lze zejména *pomocí rejstříků*. Položky jsou řazeny abecedně. V konkrétních příkladech se v kulatých závorkách zobrazuje počet vyhledaných záznamů.

⁷⁶ SOCHOROVÁ, Eva. Rozhovory – Petr Sedlecký. In: Diplomová práce *Archiv Národního divadla v Praze jako informační systém*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2014.

Z hlavního rozhraní webu je možné vyhledávat podle *sezón*, podle *žánru*, podle *umělců a spolupracovníků*, *titulů* nebo *archivních dokumentů*. Všechna pole obsahují ještě dílčí *filtry*.

Například, pokud chce uživatel najít informace o inscenaci *Ohlušující pach bílé*, výsledkem vyhledávání je informace o prvním a posledním uvedení dané inscenaci v konkrétním nastudování⁷⁷, autorovi a obsazení. Samozřejmostí je výběr fotografií k inscenaci (viz obr. 11).

The screenshot shows the website of the National Theatre (Národní divadlo) with search results for the production 'Ohlušující pach bílé'. The header includes the theatre's name and founding year (1868). Navigation tabs are available for searching by season, genre, artists, titles, and archival documents. On the left, there is a search filter for the first letter of the title, currently set to 'O', with a 'Vybrat' button and options to print, return, or search. The main content area displays the production title, author (Stefano Massini), and a list of cast members with their roles: Vincent van Gogh (Karel Dobrý), Theo van Gogh (David Matásek), Doktor Vernon-Lazare (Filip Rajmont), Doktor Peyron (František Němec), Gustave, zřízenec (Petr Motloch), and Roland, zřízenec (Radúz Mácha). Below this, there is a 'Dostupná dokumentace:' section with a 'Fotogalerie:' heading. Three photographs from the production are shown, each with a caption: 'Ohlušující pach bílé - 29.05. 2013 František Němec, Karel Dobrý, Filip Rajmont', 'Ohlušující pach bílé - 29.05. 2013 Karel Dobrý (Vincent van Gogh)', and 'Ohlušující pach bílé - 29.05. 2013 Karel Dobrý (Vincent van Gogh), David Matásek (Theo van Gogh)'.

Obrázek 11 – Výsledek vyhledávání podle inscenace k dotazu „Ohlušující pach bílé“

Internetové stránky Archivu ND jsou přímo podřízeny hlavním internetovým stránkám Národního divadla <http://www.narodni-divadlo.cz/cs>. Archiv ND se nachází v sekci *O divadle*. Tento web spravuje *SYMBIO Digital, s. r. o.*⁷⁸

⁷⁷ Inscenace může mít více nastudování. Konkrétní nastudování začíná premiérou, končí derniérou.

⁷⁸ <http://www.symbiodigital.com/>

7. Význam Archivu ND

Národní divadlo si drží stálou pozici v české minulosti i současné společnosti, je symbolem obrození českého jazyka a národní identity. Divadelní umění samo o sobě je však pomíjivé. Každá nastudovaná jedinečná *inscenace* zaniká spolu se svou derniérou.

„Je to už tak. Co zbude nakonec z naší prchavé umělecké práce. Pár historek divadelně přibarvených, pár dobrých nebo špatných vzpomínek, několik ne moc říkajících kritik. A tak díky dr. Svobodovi⁷⁹ za stovky a tisíce jeho snímků, které zachovají naši uměleckou tvorbu, díky za léta, po která nás doprovázel na nejrůznějších scénách.“ V publikaci *Národní divadlo zblízka*⁸⁰ tak vystihuje zasloužilý umělec Václav Kašlík⁸¹ základní myšlenku toho, že divadlo produkuje živou uměleckou tvorbu, ale přetrvá jen to, co zůstane uloženo. To, co v přítomnosti příliš velkou cenu nemá, se pro budoucnost může jevit naopak. Jak upřesňuje Zdena Benešová: „Divadlo je dokumentem doby. Reaguje na společenskou situaci, tudíž má výpovědní hodnotu.“⁸²

Je zřejmé, že v archivu je uchován obraz doby, což má nedocenitelný význam pro českou společnost. Divadelní archivy hrají nezastupitelnou roli v péči o kulturní dědictví a své opodstatněné místo mají i v české historii, neboť národ se o kulturu v minulosti často opíral, a to zejména v těch nejtěžších chvílích. Podle národního umělce Karla Högera⁸³ „*bychom v historii divadla našli mnoho příkladů, že jeho autoři i jeho tvůrci byli nositeli nových proudů mravních, uměleckých i politických, že strhovali publikum k nadšení novými myšlenkami*“.⁸⁴

Archivy ukrývají poklady dokumentující naši národní minulost, vytvářejí trvalé hodnoty. Revolučním počinem Archivu ND je způsob, jakým si poradil s distribucí svých zdrojů a informací. Nejen, že umožňuje zájemcům bezproblémový přístup do badatelný, ale především díky mimořádně úspěšnému projektu digitalizace a spuštění webových stránek zprostředkovává informace široké veřejnosti v České republice i v zahraničí a propaguje divadlo navenek. Je hojně využíván badateli a historiky pro vznik publikací a mapování historie. Archivář Jan Kahuda využil archivních zdrojů k ediční přípravě vzpomínek

⁷⁹ Jaromír Svoboda (1917-1992) byl český tenorista a divadelní fotograf.

⁸⁰ SVOBODA, Jaromír. *Národní divadlo zblízka*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1987. 184 s

⁸¹ Václav Kašlík (1917-1989) byl český dirigent, hudební a operní skladatel a režisér opery. V roce 1948 se stal režisérem a dirigentem Národního divadla. V letech 1962-1965 byl režisérem Laterny magiky.

⁸² ČTVRTNÍK, Mikuláš; ŠIMŮNKOVÁ, Karolína. Archivní vzpomínání – Mgr. Zdena Benešová. In: *Paginae Historiae, Sborník Národního archivu 21/2*. 1. vyd. Praha: Národní archiv, 2012, s. 258-281.

⁸³ Karel Höger (1909-1977) byl významný český herec. V angažmá v pražském Národním divadle působil od roku 1940 do roku 1977.

⁸⁴ Viz pozn. 79

významné operní pěvkyně prof. Naděždy Kniplové⁸⁵. Wikipedista Petr Sedlecký v Archivu ND dohledává informace pro vytváření profilů divadelních umělců pro českou verzi elektronické encyklopedie Wikipedie.⁸⁶ Slovy pana Sedleckého je Archiv ND v měřítkách České republiky jakýmsi průkopníkem: „Podařilo se vytvořit něco, co se uchová a z čeho je možné čerpat. Jeho značka má zvuk i za hranicemi státu. Oproti jiným archivům si stojí také velmi dobře. Vytváření archivů v době, kdy ještě žijí pamětníci a dokumenty jsou relativně dobře dohledatelné, je cenným vkladem současnosti pro paměť a vzdělání budoucích generací. Archivy jsou podle mě základem pro zázemí české kultury. Díky své činnosti poskytují budoucím generacím informace o národním kulturním dědictví a jsou odkazem umělecké tvorby českého národa. Jejich existence je z mého pohledu velmi důležitá.“⁸⁷

Nabízí se zakončit toto shrnutí citátem Tomáše Garrigua Masaryka⁸⁸: „*Už dávno bylo řečeno: Cti otce svého i matku svou! Já myslím, že máme k tomu přidat; A měj úctu k duši svého dítěte! Pamatuj na generace budoucí!*“ [Masaryk, 1968]⁸⁹ V přeneseném slova smyslu zní poselství téměř jasně – pečujme v úctě o vše cenné, co máme a předejme to v pořádku příštím generacím. Toto je i mottem archivů, obzvláště pak divadelního.

⁸⁵ Připravuje se k vydání. Naděžda Kniplová (narozena 1932) je česká operní pěvkyně, sólistka Národního divadla v Praze, zasloužilá umělkyně.

⁸⁶ http://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedista:David_Sedleck%C3%BD

⁸⁷ SOCHOROVÁ, Eva. Rozhovory – Petr Sedlecký. In: Diplomová práce *Archiv Národního divadla v Praze jako informační systém*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2014.

⁸⁸ Tomáš Garrigue Masaryk (1850-1937) byl státník, politik, filozof a pedagog. V roce 1918 se stal prvním prezidentem Československa.

⁸⁹ MASARYK, Tomáš Garrigue. *Ideály humanitní*. Praha: Melantrich, 1968.

8. Praktická část – rozhovory

Praktická část tohoto projektu obsahuje 4 rozhovory s různými lidmi z různých oblastí profesního působení. Tato metoda byla zvolena z důvodu nedostatečného množství písemných informací pojednávajících o Archivu ND, ať už tištěných, či elektronických.

Speciální část práci obohacuje, rozšiřuje, ale především poskytuje doplňující cenné zdroje tak, aby z nich práce mohla čerpat a pojmout informace o Archivu Národního divadla v Praze v ucelené formě. Rozhovory byly připraveny tak, aby poskytly co možná nejpřesnější obraz o jeho minulosti, přítomnosti, o procesu jeho digitalizace, o jeho významu a povědomí, které o něm má veřejnost. Rozhovory nabízejí vzorek toho, jak naše společnost archiv vnímá, co si myslí o jeho poslání a o vztahu společnosti ke kultuře vůbec. Podávají svědectví člověka z oboru – archiváře, dále badatele, který archiv využívá k soukromým i pracovním účelům, ale také člověka původně nezasvěceného do archivního povolání.

Hlavním rozhovorem je rozhovor s vedoucí archivu Mgr. Zdenou Benešovou – všechno podstatné, co se týká historie AND a co se v jeho historii odehrálo, nosí v hlavě jako jedna z mála, dost možná jediná. Rozhovor se zaměstnancem archivu, skeneristou Václavem Krejčím, je nosným zdrojem pro kapitolu věnující se digitalizaci. Rozhovor s badatelem Ing. Petrem Sedleckým dokládá, jak a za jakým účelem archiv může sloužit a představuje také stručné porovnání s ostatními archivy v České republice, přičemž zohledňuje archivy kamenné i digitalizované. Stěžejní rozhovor pro orientaci ve fondech Archivu ND byl veden s archivářem Národního archivu v Praze Janem Kahudou.

Všechny rozhovory jsou autorizované. Autorka dále čerpala z dílčích ústních rozhovorů s lidmi, kteří se pohybují v oblasti divadla. Ty však nebyly zaznamenány jako celek, nasbírané poznatky byly využity pro zpracování tohoto projektu.

8.1. Rozhovor se Zdenou Benešovou

Rozhovor s vedoucí archivu je doplňkem ke zdroji „Paginae Historiae, Sborník Národního archivu 21/2: Archivní vzpomínání.“⁹⁰

Jaký je oficiální název archivu při Národním divadle?

Oficiální název je Archiv Národního divadla v Praze.

Kolik má archiv v současné době zaměstnanců?

V tuto chvíli máme pět zaměstnanců, z nichž jeden je archivář Státní opery doktor Tomáš Vrbka. Já jako vedoucí archivu, skenerista Václav Krejčí, knihovnice Charlotta Budkovská a archivářka Marie Hradecká.

Od jaké doby existují první zmínky o archivu?

V podstatě od samého začátku Národního divadla, od roku 1883, se v různé míře shromažďovaly dokumenty týkající se činnosti divadla – divadelní texty, fotografie, kresby, schovávaly se divadelní cedule. Nemáme jistotu, že se hovořilo o archivu jako takovém, neměl žádné formální uspořádání, nesloužil veřejnosti, nicméně toto shromažďování dokumentů odpovídalo dnešnímu významu slova archiv. Tehdy byly všechny dokumenty uloženy v historické budově ND na několika různých místech. Spravoval je většinou dramaturg.

V počátcích archivu, tak, jak ho známe a vnímáme dnes, stála Hana Konečná. Znalý jste se osobně ještě dříve, než jste nastoupila do archivu?

Ano, já jsem se s ní seznámila právě poslední rok existence Divadla za branou, to jest v roce 1971, kdy jsem studovala divadelní vědu a začala jsem tam pracovat na brigádě. Starala jsem se částečně i o archiv Divadla za branou.

Divadlo za branou tedy již neexistuje?

Ne, Divadlo za branou vzniklo v roce 1965, založil ho Otomar Krejča s Karlem Krausem, což byl dramaturg a s Josefem Topolem, což byl dramatik. Hrál v budově, kde v předchozích letech i později působila Laterna magika – to znamená na Jungmannově

⁹⁰ ČTVRTNÍK, Mikuláš; ŠIMŮNKOVÁ, Karolína. Archivní vzpomínání – Mgr. Zdena Benešová. In: Paginae Historiae, Sborník Národního archivu 21/2. 1. vyd. Praha: Národní archiv, 2012, s. 258-281.

náměstí. Dnes je tam divadlo Bez zábradlí manželů Heřmánkových. V tomto prostoru vzniklo Divadlo za branou. Jak jsem již zmínila, Krejča ho založil v roce 1965 a z Národního divadla s ním odešli kmenoví herci Jan Tříska a Marie Tomášová, posléze Ladislav Boháč a Miloš Nedbal. Divadlo fungovalo jen do roku 1972, kdy ho komunisté zavřeli a posléze zrušili. Jedná se tak o jediné divadlo zrušené z politických důvodů. Obnovilo se v roce 1990, jako Divadlo za branou 2, v témže prostoru, jenže zhruba za dva roky ho opětovně zrušil tehdejší ministr kultury Pavel Tigrid. Taková smutná historka.

V roce 2002 zasáhly centrum Prahy velké povodně. Byl jimi archiv také postižen?

Naštěstí vůbec. V roce 1977 jsme se kompletně přestěhovali do Anenského areálu. Je to sice zátopová oblast, ale nikoli první patro, kde sídlíme. V zadním traktu sklepa se objevilo trochu vody, ale to bylo z kanalizace v místech, kde sídlila Laterna magika.

Stalo se Vám během let existence archivu, že se zničily nějaké materiály?

Ne, nikdy se nám nic nezničilo. To by bylo moc špatné, na to nechci ani pomyslet.

V rozhovoru publikovaném ve Sborníku Národního archivu⁹¹ jsem se dočetla, že Národnímu muzeu poskytujete konvoluty divadelních cedulí.

Ano, to je pravda, poskytujeme. Konvoluty divadelních cedulí jsou svázané denní cedule – tyto cedule visí denně na divadlech a obsahují, co se v ten určitý den zrovna hraje, zároveň také s uměleckým obsazením.

Máte tyto cedule opravdu z každého dne?

Ano, z každého dne. Máme je svázané od roku 1883. Ve své podstatě jde o komplexní, „svázaný“ repertoár divadla. Když jsme v roce před stým výročím divadla připravovali soupis repertoáru, ukázalo se, že tyto cedule nemáme jen my, ale zároveň je vlastní i oddělení Národního muzea. Z neznámých důvodů. Aby se zachovala tradice, celá léta NM konvoluty poskytujeme. Pro divadlo je to vlastně to nejdůležitější, neboť z toho lze jasně vidět, co se v divadle kdy odehrálo. Tato tradice má další výhodu – kdyby se, nedej bože, cokoli stalo, existuje kopie – na dvou různých místech. V rámci našeho archivu se jedná o jedinou věc, kterou fyzicky uchováváme v kopiích.

⁹¹ ČTVRTNÍK, Mikuláš; ŠIMŮNKOVÁ, Karolína. Archivní vzpomínání – Mgr. Zdena Benešová. In: *Paginae Historiae, Sborník Národního archivu 21/2*. 1. vyd. Praha: Národní archiv, 2012, s. 258-281.

Cedule se vždy takto svazují?

U nás ano, svazujeme je každou sezonu, pro každý divadelní dům zvlášť. Jak jsem již říkala, je to to nejdůležitější, z hlediska dějin divadla, co můžete shromážďovat, protože tam máte obsažené všechno – repertoár, účinkující. V momentě, kdy představení dojde k derniéře, je to to nejcennější, co se z divadla zachová. Začali jsme divadelní cedule i digitalizovat.

Jak je možné cedule nejlépe uchovat?

Cedule jsou z papíru a papír se ničí, s tím už nic nenaděláte, a ničí se hlavně tím, že se používají, že se do nich nahlíží. Právě proto je dobrá digitalizace. Pak jsou cedule dostupné, aniž by se s nimi muselo manipulovat.

Archiv má svou vlastní badatelnu. Pokud má někdo zájem ji navštívit, musí se ohlásit předem?

My jsme jeden z mála archivů, kam se nemusí badatelé objednávat dopředu. Badatelské dny jsou v pondělí a čtvrtek. Díky stěhování archivu je vše uspořádané, seřazené, zpracované, proto jsme schopni během několika minut vydat požadovaný materiál. Nemusíme ani nijak složitě hledat. Systém, který v archivu funguje dnes, jsme vlastně vytvořili sami, doslova holýma rukama. Byla to práce mnoha let, deseti, možná patnácti.

Jak je to s místní knihovnou?

Knihovna je specializovaná, to znamená, že neshromážďuje vše, co se tiskne a vydává. Většina z těchto knih jsou odborné knihy, herecké paměti nebo něco, co se týká přímo divadla. Beletrie zde máme poměrně málo. Knihovna je vedená jako veřejně přístupná, z čehož plyne, že bychom ji měli udržovat živoucí, to znamená nakupovat nové knihy.

V roce 2012 se budova Státní opery začlenila do svazku Národního divadla a v roce 2010 se stala Laterna magika souborem ND. Jak jste s tím v archivu naložili?

Státní opera se zařadila plynule do našeho archivu.

Kdyby se čistě teoreticky stalo, že by se situace změnila, nechali byste si v archivu materiály z doby, kdy byla součástí Národního divadla?

Taková situace už v historii nastala. Státní opera měla svou samostatnost od roku 1992 – do té doby patřila ND. Dokumentaci jednotlivých představení z té doby máme. Máme tyto materiály s tím, že jsme vždy do příslušné archivační karty uvedli, že od 1. 1. 1992 přechází

inscenace do Státní Opery Praha. Dokonce se stalo, že po těch dvaceti letech se některé inscenace vrátily, tak jsme opět to převzali a napsali jsme, že v době trvání Státní opery Praha, měla tolik a tolik repríz a od 1. 1. 2012 pokračuje inscenace v rámci Národního divadla.

Jak je to dnes s fotografiemi? Víím, že Národní divadlo má kmenovou fotografku Hanu Smejkalovou. Všechny fotografie přece dnes vznikají v digitální podobě. Necháváte je také tisknout?

Fotografie vybírá částečně fotografka, částečně správa souborů. Výběr fotografií dostáváme my, zároveň dostáváme materiály, které se rozdávají například na tiskových konferencích. Jednotlivé soubory nám pak dodávají materiály – fotografie a další podklady pocházející od externích fotografů. Tyto věci jsou u nás uloženy alespoň takto na discích. Vyvoláváme pouze některé fotografie, některé dostaneme také darem od souborů.

Co bych chtěla zmínit jako důležitou věc – v době, kdy se roztrhl pytel s barevnými fotografiemi, jsme se zasazovali o to, aby se archivovaly i černobílé fotografie. To je pro divadlo nesmírně důležité, černobílé fotografie dokážou vypovědět mnoho o určité inscenaci, i když Vám přesně neřeknu proč. Jsem moc ráda, že se nám to podařilo, tedy archivovat nejen barevné, ale i černobílé fotografie, rozhodně to není běžná praxe.

Shromažďujete také divadelní kritiky, jak je vybíráte?

My ručně stříháme z denního tisku informace týkající se Národního divadla, což je přišerně nudná práce, ale myslím si, že důležitá. Odborný tisk kopírujeme a ukládáme. Zajímá nás vše, co se týká umělců, rozhovory, články. Dříve nám posílala výstřižky Pražská informační služba. Po roce 1990 však tuto službu zrušila, protože se začala orientovat jiným způsobem. Od té doby se o to musíme postarat sami.

Národní divadlo má svůj měsíčník. Archivujete ho také?

Ano, archivujeme jednotlivá čísla a dále z něj archivujeme články podle konkrétního zaměření. Stejně tak, jako vážeme divadelní cedule, vážeme i měsíčník ND. Je to pro naši potřebu, pro potřebu historie. Vše, co se vydá v rámci ND – programy, časopis, publikace, kalendáře se jedenkrát za rok sváže a uloží se do knihovny. ND vydávalo od nepaměti ročenky, dnes se tomu říká almanach.

Napadá mne jedna věc – dnes musí být asi hodně těžké najít lidi, kteří si uvědomují hodnotu, nebo smysl toho, proč se toto všechno v rámci archivu dělá. Pro normálního člověka asi nemá programová brožura v danou chvíli, kdy je aktuální, žádnou zvláštní cenu. Získá ji až později v budoucnosti.

Jasně, to jste uhodila hřebíček na hlavičku. Neustále o tom mluvím – divadlo je pomíjivá záležitost. V okamžiku derniéry představení je skutečně konec. Zůstane to v paměti lidí, a pak zůstane jenom něco, co je někde vloženo, třeba videozáznam, fotografie. Vidím to dnes na příkladech, když se třeba badatelé pídí po první republice, jsou šťastni, že u nás narazí na obálku s výstřižky. Dříve se to tak nesledovalo, ale je pravda že třeba dostáváme pozůstalosti nebo nám někdo přinese třeba výstřižky, které doma schovává. To je pro nás zásadní. S odstupem padesáti, osmdesáti let ze z nich stane nesmírně cenný materiál, až poklad. Obecné mínění je dnes takové, že všechno lze najít na internetu, ale to není pravda. Na internetu se objevují věci blízké současnosti, ale když budete hledat například věci staré dvacet, třicet let, nenajdete třeba nic. Proto všechno ukládáme v papírové podobě.

Je smutné, že si to uvědomuje tak málo lidí, myslím, že ani osvěta není velká.

Ono to souvisí i s tím, jak vypadá společnost. Nevím, jestli si to uvědomovali lidé před sedmdesáti lety. Co vím je, že divadlo je v tom trochu specifické. V hudbě zůstanou noty, v literatuře kniha. Na stejném principu fungují knihovny. Shromažďují všechna vydání jednoho titulu. Totéž se týká i nás, o to víc, že bez fyzických materiálů by nezbylo nic.

Jakým způsobem obohacujete fondy? Aktivně vyhledáváte, nakupujete?

Nakupujeme jen občas. Naše fondy jsou naštěstí bohaté, obsahují mnoho divadelních her a troufám si říci, že nic nechybí. Knihovna divadelních textů je opravdu dokonalá a nechybí v ní nic, co divadlo odehrálo za 130 let. Ale stává se, že nám lidé nabízejí knihy. V tom okamžiku projdeme naše fondy a ty doplňujeme, pokud se ukáže, že nabízená odborná literatura je vhodná.

Ve zmíněném rozhovoru mne dále zaujalo, že jste při stěhování narazili na nějakou tajemnou zamčenou skříň ve zdi. Našli jste v ní něco cenného?

Byly tam uloženy hlavně scénografie, scénografické návrhy, fotografie, konvoluty kostýmních návrhů, kostýmní návrhy z 19. století. To všechno lidově řečeno nacpané ve skříni. Už si ani přesně nepamatuju, co všechno jsme našli. Byli jsme tehdy opravdu v šoku. Předtím tam byl regál, my jsme vůbec netušili, že je tam schovaná skříň, kde jsou naskládáné

knihy. Byla zamčená, museli jsme ji vypáčit a ukázalo se, že ukrývá poklady. Vzali jsme to tehdy svědomitě do svých rukou. Pečlivě jsme knihy balili do papíru a popisovali. Věděli jsme, že je musíme nějak označovat, abychom se v tom vůbec vyznali. Od té doby uplynulo čtyřicet let. Během let jsme ještě narazili na spoustu věcí, o kterých původně nikdo nevěděl – ty byly ale normálně uloženy mezi ostatními věcmi.

Jak se tehdy ukládaly materiály?

Upřímně? Kde bylo místo, tam se strčily. A toho místa bylo málo, to je také základní problém archivů. Pro nás bylo šťastným momentem stěhování v 77. roce, o kterém jsem již hovořila.

Pravda, archiv časem možná nepojme všechno, kdy se začalo uvažovat v tomto duchu?

Doba, kdy byl ředitelem ND Daniel Dvořák, byla zajímavou etapou. Díky němu má archiv webové stránky. On o to stál a byl ochoten jejich vznik a vůbec celý program digitalizace financovat. Nevím, jak moc to bylo či nebylo náročné, ale pravdou je, že to byla jeho velká zásluha.

Kromě Daniela Dvořáka, byl ještě jiný ředitel, který by archiv více významně ovlivnil?

Já si myslím, že každý z ředitelů vnesl něco specifického. Ale ne každý z nich se dopodrobna o archiv zajímal. Když nastoupil Jiří Pauer, který působil do roku 1989, ten už měl potuchy, že v divadle něco takového existuje. Za jeho éry jsme vydali knižní soupis repertoáru Národního divadla, což bylo velmi podstatné a později umožnilo mnohem rychlejší digitalizaci. Měli jsme tehdy externistky, které popisovaly fotografie, tvořily signatury fotografií, které nebyly vůbec identifikované, bez základních údajů.

Podle čeho jste je identifikovali?

Hledali jsme externisty, kteří byli pamětníci. Fotografie nám popisovala Vlasta Chramostová. Ona si pamatovala mnoho, na operu jsme měli několik lidí, například bývalé operní pěvce působící v angažmá Národního divadla. Hledat pamětníky, kteří si něco skutečně pamatují, a jsou navíc ochotní popisovat fotografie, byla složitá práce.

Kdo připravil aplikační software pro potřeby archivu?

Global Systems, a.s. To byla neuvěřitelná spolupráce, když si uvědomíte, že jsme začali v roce 2002, to je 11 let. Ze začátku jsme opravdu stavěli na zelené louce. Bylo to hodně napínavé, ale vždy jsme se shodli. Je s nimi úžasná spolupráce. Dodnes jsou webové stránky pod jejich správou. Ani jedna strana netušila, do jakých rozměrů se to může nafouknout, protože informací je příliš mnoho. V té době, jak jsem říkala, podporoval tento projekt Daniel Dvořák. Současně s tím vzniklo v divadle nakladatelství, které po určitou dobu vydávalo zajímavé tituly. Bohužel tyto tituly neměly nic společného s divadlem, byly to romány a detektivky, takže tento plán nebyl příliš úspěšný. Po odchodu Daniela Dvořáka bylo nakladatelství okamžitě zrušeno. Díky tomu se pro nás uvolnily krásné prostory. Nově se zrekonstruovaly a od té doby nám jsou k dispozici. Podle mého názoru má archiv na příštích deset nebo patnáct let v tomto směru vystaráno.

Současný systém archivu jste vymyslela Vy spolu s Hanou Konečnou. Viděla jste výhodu v tom, že jste byly obě dvě poměrně mladé? Což asi není na archivářku běžné. V čem jste tehdy, když jste začínala, našla smysl Vaší práce?

Chtěla jsem být původně dramaturg, ale bohužel. Poměry v zemi se tak změnily... Když jsem maturovala, psal se rok 1967. 60. léta byla úžasná a po okupaci v roce 68 jsem se ještě dostala na školu, ale v 70. nastala tvrdá normalizace. To je patrné i z tehdejšího repertoáru. Divadlo je živý organismus, je to dokument doby. Je vidět, jak divadlo reaguje na tu společenskou situaci. Najednou se repertoár úplně zlomil a hrály se velmi nekvalitní kusy. Věděla jsem, že tak pracovat nechci. Práce v archivu pro mě byla vysvobozením. Svým způsobem i záchrana. Bylo to i dobrodružství. Nic nebylo tehdy zpracované, nebyla to mechanická práce, ale stoprocentně kreativní. Byla to opravdu skutečná výzva.

Byla jste v té době také tak uvědomělá? Myslím tím, uvědomovala jste si význam, jaký archiv a jeho poklady mohou mít?

Původně jsem vystudovala divadelní vědu, tam jsme měli úžasně profesory, kteří nám vštěpili, že divadlo něco takového nutně potřebuje. Tak například, psala jsem diplomovou práci o dvouletém působení Karla Čapka v Divadle na Vinohradech. Byl dva roky dramaturgem a režisérem a já jsem najednou s hrůzou zjistila, že se téměř nic nezachovalo, protože archiv vinohradského divadla se částečně ztratil, částečně někde zničil. Materiály byly těžko dohledatelné. Díky tomu mi došlo, jak moc je důležité, aby z toho divadla něco zůstalo. Pokud možno co nejvíc.

Co vás inspirovalo k vytvoření současného archivního systému?

No hlavně to, že jsme tam nemohli nic najít. Všechno jsme museli vystěhovat někam jinam. Samozřejmě vás v takovou chvíli napadne, že je to příležitost, jak to nějak systematicky uspořádat. Všechno bylo úplně pomíchané, bez ladu a skladu. Archiv v té době nefungoval pro veřejnost jako funguje dneska. Neměli jsme ani badatelnu. Základním problémem bylo málo prostoru.

Dostáváte nějaký rozpočet v rámci Národního divadla?

V rámci nového organizačního řádu spadáme přímo pod ředitele divadla. Peníze, které my potřebujeme, jdou obvykle na nákup knih nebo obyčejných kancelářských potřeb. V neposlední řadě pak nákup DVD pro archivaci digitalizovaných dokumentů.

Nyní bych se chtěla zeptat na techniku, která souvisí s digitalizací. Pro digitalizaci používáte skener. Víím, že k zakoupení nového skeneru vám pomáhal i Mecenášský klub Národního divadla. Je to tak?

My jsme dostali první skener od Ministerstva kultury v roce 2002. Na konci roku 2003 jsme prezentovali s Danielem Dvořákem výsledky ministru kultury Pavlu Dostálovi. Daniel Dvořák měl obrovský talent na to prodat to, co chtěl. Byla to tehdy komická situace. Pavel Dostál byl naštěstí příznivcem divadla. Chvilí sledoval prezentaci a poté řekl, že by chtěl vidět něco z 19. století. Byl nadšený, zajímal se, vyptával se. Tehdy se přitom ještě o digitalizaci tolik nemluvalo. Bylo to neuvěřitelné. Rozšafně prohlásil, že Národní divadlo dostane milion korun na zakoupení skeneru. Nebylo to úplně šťastné rozhodnutí, protože jsme skutečně museli koupit ten nejdražší přístroj. S ním byla práce zdlouhavá. Navíc jsme museli najmout skeneristu. Nejprve nastoupila mladá výtvarná umělkyně, ta však neoplývala trpělivostí, po nějaké době jsme angažovali Václava Krejčího. Skener bohužel po nějaké době odešel – požádala jsem vedení divadla o zakoupení nového a to už byl problém. Potřebovali jsme částku 30 tisíc, ale nebylo nám přáno. Skener nakonec zakoupila filantropka, členka Mecenášského klubu ND a věrná příznivkyně divadla prof. Dr. Dadja Altenburg-Kohl. Tento skener používáme dodnes, slouží bezvadně.

Máte v archivu personální fond?

Měli jsme, archivovali jsme zaměstnanecké karty, pokud někdo zemřel, nebo odešel do penze. Ale museli jsme ho před pěti lety předat Národnímu archivu.

Je pravda, že k jednotlivým novějším inscenacím nemáte téměř žádnou dokumentaci v podobě scénických a kostýmních návrhů? Souvisí to nějak s autorskými právy?

Je to tak. Nevím, jak to bylo dříve. Pravda je, že zde máme víc věcí z první republiky než teď protože to výtvarníci „v divadle“ nechávali. Myslím si, že už to platí řadu desetiletí – z autorského zákona vyplývá, že scénický a kostýmní návrh je majetkem výtvarníka. Je to jen jeho dobrá vůle, pokud to u nás nechá, ale oni nám to bohužel nenechávají. Dneska to řešíme tak, že si necháváme kostýmní návrhy kopírovat nebo skenovat ve výrobních ateliérech na Floře. Máme tudíž alespoň kopie.

Z praxe vím, že mnoho materiálů cenných pro archiv bývá v rodinných pozůstalostech. Lidé však často ani netuší, co mají za majetek a jak s ním mohou naložit, pokud o něj nemají zájem. Co s tím?

Chtělo by to větší osvětu na tomto poli. Proto jsem docela ráda, když dostanu pozvání do rozhlasového vysílání, nebo do televizního pořadu. Několikrát se stalo, že když taková, byť malá osvěta proběhla médií, ozvali se lidé, kteří nám nabízeli nějaký ten archivní materiál. Většinu věcí přijmeme a jsme za to rádi.

O osvětu se snažíte tedy sami v rámci možností. Plníte všechny funkce archivu. Jaké další činnosti archiv zastává?

Především a hlavně sloužíme divadlu. Obhospodařujeme divadelní fotografie, při vydávání publikací děláme korektury, pomáháme s podklady pro výstavy a akce podobného charakteru.

Zajímají se o archiv také cizinci?

Samozřejmě. Kupříkladu bohemisté studující Janáčka. Někteří přicházejí s tlumočnickem.

Jaká je dnes, podle Vás, pozice Archivu Národního divadla?

Určitě důstojná. Víte, je to souhra náhod. Opravdu záleží na tom, kdo je zrovna ve vedení, jakou má povahu a vztah k archivu obecně. Za důležité považují, že se daří projekt digitalizace a že jsme vytvořili web. Využívají ho i zaměstnanci a moc si ho pochvalují. Reakce na web je veskrze pozitivní. Důležitou roli hraje propagace a web je součástí propagace.

Narazila jste na nějakou nevýhodu, kterou by digitalizace mohla mít?

Mohu říci, že ani ne. A to jsem byla zpočátku velmi skeptická. Jsem starší generace a papír je pro mne papír, kniha je pořád knihou. Když jsem pak ale viděla, co všechno je díky digitalizaci možné, kolik materiálu je možné nashromáždit pohromadě, to se do knižní podoby nikdy nemůže vejít. Jednoho dne jsem si pak uvědomila, že jsem se hluboce mýlila. Pomocí internetových stránek lze filtrovat, můžete si vyhledávat a porovnávat jednotlivá nastudování, můžete krásně vidět, jak ta či ona inscenace vypadala v prostoru. To nedokáže nikdo jiný než počítač. Nevýhodu nevidím žádnou. Pokud se to ošetří autorskými právy, je to myslím úplně v pořádku. Samozřejmě, na internetu jsou k dispozici pouze fotografie v nízkém rozlišení.

Chtěla bych se ještě zeptat, v kolika kopiích skladujete vaše materiály?

V podstatě je to hned několik kopií. Vyšší rozlišení, nižší rozlišení, neretušované fotografie, retušované fotografie, lépe by Vám řekl skenerista. Skladujeme všechny podklady na speciálních discích, které se objevily na trhu před třemi lety – mají životnost více než 90 let.

Co se digitalizace týče, soustředíte se nejprve na výtvarnou tvorbu a poté dojde na materiály listinné povahy. Jak tomu mám rozumět?

Jedná se o kritiky, programy, režijní knihy, ale u novějších děl jsou stále problémy z hlediska autorských práv⁹².

Jakou máte představu do budoucna?

Věřím, že archiv má zajištěné prostory na několik let dopředu. Zásadním a důležitým úkolem bude najít mého nástupce.

⁹² Autorský zákon 121/2000 Sb. (§ 27) uvádí, že „majetková práva trvají, pokud není dále stanoveno jinak, po dobu autorova života a 70 let po jeho smrti“.

8.2. Rozhovor s Václavem Krejčím

Václav Krejčí je toho času skenerista v Archivu ND. Jeho náplní práce je postupně naskenovat, upravit a uložit k archivování dostupné fondy archivu.

Jak dlouho jste zaměstnán v Archivu Národního divadla?

Pracuji zde od roku 2008.

Pracujete se stále stejným přístrojem?

Nikoli. Dlouhou dobu jsme používali skener, se kterým byla práce poměrně složitá, neboť byl pomalejší. Trvalo zhruba minutu naskenovat jednu fotografii. Větší divadelní plakáty se pak musely skenovat nadvakrát a upravit – spojit ve speciálním programu na úpravu fotografií Photoshop. Před třemi lety jsme získali nový přístroj od mecenášky profesorky Altenburg-Kohl, která pro archiv skener zakoupila.

Co všechno skenujete?

Divadelní cedule, programy, originály výtvarných návrhů – ty jsou specifické – z druhé strany listu často obsahuje původní poznámky autora. Jde skutečně o autentický materiál.

Existuje nějaké speciální medium, na které lze ukládat tyto cenné skeny?

Před více než dvěma lety přišla na trh speciální archivační DVD. Ta by měla vydržet až 150 let. To je neuvěřitelné. Předtím nebylo na archivování žádné vhodné médium, dalo by se říct, že se jedná o revoluční vynález. DVD nejsou přepisovatelná, jedno vyjde asi na 100 Kč.

Kolik DVD je třeba na uložení dokumentů z jedné divadelní sezony?

To je různé. Každou novou sezonu se vkládají pouze všechny premiéry té konkrétní sezony, nikoli všechny inscenace, které se v sezoně hrají. Dokumenty se musí ukládat ve formátu RGB, aby nebyly tmavé a kontrastní. Tím se logicky zvyšuje velikost obrázků. Na jednu sezonu vychází tak 3 DVD.

Ukládáte vždy v jedné kopii?

Fotografie se skenují v rozlišení 600 a 300 dpi. Fotografie s 300 dpi se ukládají současně na serveru, takže kdybychom přišli o data uložená na jednotlivých DVD, fotografie

má svou kopii uloženou ještě na tomto serveru. Záložní kopie fyzicky neexistují, neděláme je z finančních důvodů. Máme originál archiválie, kopie je uložena na externím disku, na webových stránkách a ještě na zmíněném DVD.

Jaký máte systém pro ukládání dokumentů?

Rozdělení je vždy chronologicky podle divadelních sezon. Následně podle žánru: balet, opera, činohra. A konečně inscenace. U každého titulu je 15 až 20 fotografií, od portrétů, scénografie až po kostýmy a kostýmní návrhy. To vše se ukládá v externím úložišti. Jakmile je hotová jedna sezona, vypálím ji na DVD.

Jak postupujete při práci s fotografiemi?

Fotografii nejprve naskenuji, poté zretušuji v příslušném programu – odstráním nedostatky, protože skener někdy potlačí barevný kontrast. Pakliže jsou fotografie dobře naskenované, Photoshop je dokáže bezvadně upravit, vytáhnout z nich barvy a detaily, ale je nutné si s fotografiemi hrát. Stává se, že naskenované fotografie vypadají v reálu mnohdy lépe, než originál.

Kolik fotografií Vám prošlo rukama?

Naskenováno je zhruba 20 000 fotografií, z toho asi 14 000 mám na svědomí já. To je práce za šest let.

Kde se archivují fotografie?

Nejstarší fotografie jsou uskladněné v Národním archivu na Chodovci, kde mají přiměřenou teplotu, tmu a vlhkost potřebnou pro skladování archiválií. Naše prostory nejsou k dlouhodobé archivaci určeny.

Jaká jsou podle Vás výhody a nevýhody digitalizace?

Zajímavé je, že všechny fotografie, které vlastníme, jsou nejkvalitnější medium. Papír je podle mého názoru nejlepší. Staré fotografie velmi dlouho vydrží a jsou naprosto nesrovnatelné s dnešním digitálem. Digitalizace umožňuje dokumenty dlouhodobě uchovat a snadno distribuovat, ale je nutné stále kontrolovat a zálohovat, aby nedošlo ke ztrátě dat. Problémem v budoucnu může být vývoj nových softwarů. Současné DVD se tak mohou stát nečitelná, formáty se budou muset složitě převádět.

Na kolik let byl vypracovaný projekt digitalizace?

Je to projekt rozpočítaný na několik let. Vedoucí archivu paní Benešová měla ideu, že chce vytvořit samostatné webové stránky s fotografiemi, a s tím přišla potřeba digitalizování fondu Archivu ND. V tehdejší době byl ředitelem ND Dvořák, který byl projektu velmi nakloněn. Nejprve se začalo s nejstaršími materiály, aby se mohly v co nejkratší době odvézt ke skladování do Národního archivu, kde mají potřebné archivační podmínky. Dále jsme pokračovali s digitalizací materiálů po sezonách.

Skenujeme nazpátek od roku 2000 do roku 1955. Fotografie od roku 2000 do současnosti již spravuje oddělení marketingu a propagace. Fotí se na digitál, takže není co skenovat. Dnes je to vlastně naopak, jen některé z fotografií se vyvolávají.

Následuje etapa od roku 1954 až k založení Národního divadla. Například z období kolem roku 1945, kdy byla válka, se nedochovalo příliš mnoho fotografií. I z 30. let máme krásné fotografie, ale jen v malém množství.

Nyní nelze říci, jak dlouho budeme s digitalizací pokračovat, než bude vše skutečně hotové. Máme za sebou nějakých sedm let skenování, všechno je to manuální, mravenčí a zdlouhavá práce. Dokumentů je mnoho.

Jaký vidíte smysl ve své práci?

Mohu posoudit přes zpětnou vazbu z archivu – kolik lidí si fotografie vyžádá a kolik fotografií je v oběhu. Národní divadlo má pestrou, bohatou historii, která si opravdu zaslouží uchování a péči. Díky digitalizaci má kdokoli přístup k fotografiím souvisejícím s divadlem, fotografiím umělcům atd. Myslím si, že je dobře, když jsou historické dokumenty veřejně přístupné – ať už se jedná o fotografie či kostýmní a scénické návrhy.

Já mám práci s fotografiemi velmi rád, jsou mezi nimi opravdové skvosty, třeba podepsané fotografie hvězd – je v nich uchovaná doba, která dýchá z fotografií. Když se fotografiemi probíráte, propadnete se do 19. století. Kromě klasických divadelních fotografií máme i civilní fotografie, nebo fotografie ze soukromých archivů. Najdou se mezi nimi i rarity. Jak říkám, pracujete s pokladem – je v nich zakonzervovaná minulá doba.

8.3. Rozhovor s Petrem Sedleckým

Ing. Petr Sedlecký je pamětníkem, sběratelem, badatelem v teatrologické oblasti. Archiv ND a jeho fondy pravidelně využívá za badatelskými účely, přičemž s dostupnými informacemi dále pracuje. Vytváří profily umělců pro českou verzi elektronické encyklopedie Wikipedie.⁹³ S divadlem ho navíc pojí příbuzenské vazby. Bádání v oblasti divadelního umění je pro něj koníčkem.

Jaký je Váš vztah k Národnímu divadlu?

Do Národního divadla jsem s rodiči a babičkou chodíval již jako dítě. Měl jsem i příležitost dostat se do zákulisí. Navštěvoval jsem i doprovodné akce, pořádané dříve v ND, jako byly autogramiády umělců spojených s ND. Ve své sbírce si cením sady autogramů od významných členů souborů ND (Růžek, Šubrtová, Domanínská, Blachut, Židek a další), získaných na autogramiádě v historické budově v prosinci 1983. Mnohé z herců, kteří prošli Národním divadlem, jsem měl také možnost osobně jako dítě potkávat u svého strýce v počátcích 70. let minulého století, např. Fabianovou, Štěpničkovou, pány Högera, Záhorského, Nedbala a další. Doma jsme často poslouchali na gramofonových deskách recitace Zdeňka Štěpánka. To vše přispělo k mému zájmu dozvědět se něco více o divadle. Dnes jsem i se svým synem členem Mecenášského klubu Národního divadla a snažím se alespoň v omezené míře přispět k financování některých činností ND. Mám radost, že se mohu na akcích klubu setkávat a hovořit i se stávajícími členy a pracovníky ND a dostat se do zákulisí divadla.

Máte předky, kteří jsou s divadlem spojeni? Jak přesně?

V úzké rodině mám předky spojené s divadlem, včetně Národního divadla. Bratr mé babičky, prof. František Salzer (pozn. 1902-1974), byl dlouholetým režisérem Vinohradského a Národního divadla a pedagogem na předválečné Konzervatoři a později na DAMU. Jeho manželka Eva Marie, rozená Adamcová (pozn. 1895-1972), byla herečkou působící ve Slovenském národním divadle a v Českém divadle v Olomouci. V rámci širší rodiny byl z matčiny strany dalším členem souboru ND také tanečník Lubomír Kafka (pozn. 1956-1989). Jako dítě jsem často vyslechl u svého strýce, a mnohdy ze zvědavosti doslova za dveřmi pokoje, kde se s kolegy scházel, vzpomínky na předválečné divadlo a diskuse o aktuální situaci v ND a na DAMU, kterým jsem však tehdy samozřejmě nerozuměl.

⁹³ http://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedista:David_Sedleck%C3%BD

Vzpomenete si, kdy jste začal poprvé využívat služby Archivu Národního divadla?

Služeb AND využívám přibližně od roku 2009, je to v souvislosti s mým zájmem o českou Wikipedii a příspěvky pro ni.

Jak jste se o Archivu ND dozvěděl?

O internetové verzi archivu jsem se dozvěděl na stránkách ND. O možnosti využití „kamenného archivu“ veřejností jsem se dozvěděl náhodou z internetového článku o návštěvě pracovníků Divadelního ústavu v AND v roce 2009. Bohužel informace o službách AND („kamenný archiv“) pro zájemce z řad veřejnosti nejsou dle mého názoru dostatečně nikde publikovány a propagovány.

Za jakým účelem využíváte služby Archivu Národního divadla?

Od konce roku 2009 jsem přispěvatelem otevřené encyklopedie Wikipedie a zde se zabývám především divadlem, přispívám jako *Wikipedista David Sedlecký*. V rámci této specializace připravuji a doplňuji články o osobnostech v oboru divadla (herci, režiséři, výtvarníci, eventuálně další profese), o historii divadel, divadelních hrách a pojmech z oboru divadla. Zabývám se zejména obdobím 1. poloviny 20. století a soustředím se mimo jiné na „zapomenuté osobnosti“. Takto vznikly nové články o kdysi významných členech souboru ND, jakými byli Marie Hübnerová⁹⁴, Hana Benoniová, Otto Boleška, Marie Laudová, Karel Mušek, z těch novějších např. Jelizaveta Nikolská, František Roland a Karel Jernek⁹⁵.

Jaké informace v Archivu ND vyhledáváte?

Pracuji především s internetovou verzí AND. Zde vyhledávám podle jmen umělců a spolupracovníků a podle titulů. Zajímám se o obsazení jednotlivých inscenací a představení, o realizátory inscenací, počet repríz, zda vystupující umělci byli členy ND či hosty a další. Využívám také zde publikované informace o umělcích, spolupracovnících a titulech k ověření a potvrzení informací zjištěných z dalších zdrojů (literatura, divadelní publikace apod.). V této souvislosti oceňuji soulad informací mezi internetovým archivem ND a tištěnými publikacemi ND (ročenky, almanachy, divadelní programy), svědčící o pečlivém přenesení a kontrole publikovaných dat. V souvislosti s návštěvami především činoherních inscenací v aktuální

⁹⁴ *Marie Hübnerová – Wikipedie* [online]. 2014 [cit. 2014-07-16]. Marie Hübnerová. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Marie_H%C3%BCbnerov%C3%A1.

⁹⁵ *Karel Jernek – Wikipedie* [online]. 2014 [cit. 2014-07-16]. Karel Jernek. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Karel_Jernek

nabídce ND se vždy zajímám o předchozí uvedení těchto her, jejich realizátory, obsazení a jména rolí, která se mnohdy v různých nastudováních odlišují. Dále o počet repríz a navíc ze zajímavosti vyhledávám, zda existuje nějaká „spojnice“ mezi jednotlivými nastudováními, např. herec, který se opakovaně objevuje v různých nastudováních hry v průběhu třeba desítek let (např. pan Miloš Nesvadba v Cyranovi, kde vystupoval v menších rolích ve všech třech poválečných nastudováních režiséry Salzerem, Macháčkem, Dočekalem – mezi léty 1949 až 2002 a zažil jsem jej na jevišti ještě při repríze Cyrana v roce 2011) nebo Saša Rašilov, vystupující v menších rolích ve všech třech předválečných Hilarových uvedeních „Ze života hmyzu“ (pozn. 1922-1932). Jeho vnuk stejného jména se objevil v roli Tuláka ve Špinarově uvedení hry v roce 2014. Ta předválečná uvedení navíc kromě režiséra spojovala i Čapkova scéna. Krásný příklad toho, co všechno lze z těchto zdrojů vyčíst.

Vyhovuje Vám systém Archivu?

Budu hodnotit především internetovou verzi AND. Její členění podle sezón, žánrů, umělců a spolupracovníků a podle titulů a vnitřní řazení abecední, časové i dle budov je skutečně přehledné a umožňuje snadné a rychlé vyhledávání. Údaje jsou provázané, takže snadno naleznou například, kdo všechno se v určité roli vystřídal v průběhu všech uvedených inscenací na scénách ND.

Pokud jde o „kamenný archiv“, bohužel pracovní doba tohoto archivu a knihovny na Anenském náměstí je pro neprofesionálního badatele nebo zájemce, který není na volné noze nebo není studentem, ale je limitován stálým zaměstnáním s pevnou pracovní dobou, nepříliš praktická (pouze v pondělí a čtvrtek od 9:00 do 17:30). Během divadelních prázdnin v létě je dva měsíce zavřený, což prakticky, alespoň pro mne, znemožňuje jeho návštěvu.

Pro účely mé činnosti je internetový archiv ND zcela vyhovující, hledané informace jsou zde k dispozici a ověřil jsem si, že jsou důvěryhodné, přestože nejde o kopie originálních dokumentů, ale přenesení informací z originálních zdrojů.

Zdá se, že internetové stránky využíváte hojně...

Ano, je to tak. Internetový archiv – webové stránky AND jsou mým stálým, téměř denním pomocníkem. Oceňuji, že „archiv přichází za uživatelem“, což je mnohem jednodušší a časově úspornější, než když „uživatel přichází za archivem“, tj. nutnost plánovat návštěvu archivu, objednat si dokumenty a mít omezený čas na jejich studium a podobně. Internetový archiv ND je dále praktický právě z hlediska jeho provázanosti, kdy mohu od titulu přejít k umělci, k roli, zjistit obsazení v jednotlivých reprízách a nemusím vyhledávat a studovat desítky dokumentů. Toto je neocenitelná práce pracovníků AND, kterou pro nás, uživatele,

vykonali, a tím nám zjednodušili hledání a ušetřili čas. Právě široké využití internetu pro publikování archivních informací je to, co posunulo AND na špičku mezi divadelními archivy.

V čem vidíte přínos archivů obecně?

Přínosem archivů je shromáždění dokumentů a informací na jednom místě, ošetření a uskladnění cenných historických dokumentů a především poskytnutí možnosti odborníkům a odborné veřejnosti a dalším zájemcům pracovat s takto shromážděnými dokumenty, ať již v papírové či digitalizované formě, v prostorách archivů a jejich knihovnách a studovnách nebo v dnešní době i na internetu, což umožní seznámit se s dokumenty i zájemcům ze širší veřejnosti, rychle, v klidu a v pohodlí domova. Vytváření archivů v době, kdy ještě žijí pamětníci a dokumenty jsou relativně dobře dohledatelné, je cenným vkladem současnosti pro paměť a vzdělání budoucích generací.

V čem se podle Vás přínos AND odlišuje od ostatních archivů?

V rámci zájmu o historii divadelnictví se zajímám také o historii a činnost Divadla na Vinohradech⁹⁶ a jsem členem Klubu DnV. Bohužel archiv DnV není k dispozici („historický“ archiv byl údajně předán do Divadelního oddělení Národního muzea) a na webu divadla nejsou prakticky žádné informace z minulosti divadla k dispozici. Při diskusi s pracovníky DnV jsem se dozvěděl, že by rádi připravili webové stránky o historii divadla a alespoň o jeho „novodobém“ souboru a repertoáru v posledních několika desetiletích, obdobným stylem, jako to má ND, ale scházejí jim na to finance. Takže v rámci Klubu DnV pořádají pro zájemce zatím „Večery s historií“, kde mluvčí divadla hovoří o jednotlivých obdobích divadla a v tištěném měsíčníku divadla byla zavedena pravidelná rubrika „Historie“. Na vyžádání divadlo ochotně vyhledá a zašle případně požadované informace, týkající se například obsazení inscenací v minulých letech.

Lépe je na tom Národní divadlo v Brně, které udělalo v on-line archivu velký pokrok, avšak zatím zdaleka nezahrnuje všechny sezóny činnosti divadla a často neuvádí úplné obsazení jednotlivých inscenací. Vyhledávání je komplikovanější než v AND a k dispozici nejsou ani denní programy z minulosti. Výhodou zde je, že poskytuje možnost stáhnout si fotografie pro nekomerční účely.

Moravské divadlo v Olomouci má na webu pouze základní informace o historii jeho třech souborů. Nelze dohledat informace o repertoáru ani umělcích z minulých let. Je však

⁹⁶ Dále Divadlo na Vinohradech i DnV

třeba potvrdit, že na písemné žádosti o tyto informace reaguje pozitivně, dohledá je ve svém archivu a zašle.

Nutno říci, že AND je jedinečným a uživatelsky přátelským a přínosným archivem a on-line přístup jej učinil široce využitelným. Práce s internetovým archivem ND a orientace v něm je skutečně snadná, na rozdíl např. od on-line archivu Divadelního ústavu, kde se nováček často ztratí a musí kroky opakovat. AND navíc nesetrvává na místě pouhým shromažďováním dokumentů, ale informace jsou dále využívány, např. v samostatných publikacích, jako jsou knihy „Národní divadlo, historie a současnost budovy“ nebo „Stavovské divadlo, historie a současnost“, připravené kolektivem pod vedením Zdeny Benešové, vedoucí AND. V tištěném časopise ND vždy hledám stránku z historie divadla, připomínající jubilea a vzpomínky na umělce ND a využívající fotografie z AND. „Kamenný archiv“ ND s cenným fondem divadelních her, nepřeborným fondem fotografií, fondem divadelních cedulí a plakátů, fondem výstřižkovým i menším fondem pozůstalostí umožňuje zájemci na jednom místě získat cenné informace a detaily ke studované problematice.

Máte možnost porovnání s jinými archivy, kde jste bádali?

Dokumenty studuji např. v Národní knihovně ČR a v Městské knihovně v Praze, kde mi časově vyhovuje jejich pracovní doba. Rozsah dokumentů, které jsou tam k dispozici, je však ve specializovaných oborech často omezený. Nicméně pokud hledám například divadelní recenze, jsou zde k dispozici celé ročníky periodik, takže naleznu téměř vše, avšak je to poměrně časově náročné.

V obecné rovině mohu srovnávat např. se Státním oblastním archivem v Plzni, kde jsem studoval některé dokumenty z matrik, jak přímo na místě v Plzni, tak na jejich webových stránkách. Návštěva vyžaduje objednání dopředu, dokumenty jsou k dispozici buď v papírové verzi jako originály nebo na mikrofilmech, přičemž některé jsou bohužel již poškozené a rovněž kvalitních prohlížečů mikrofilmů je ve studovně omezený počet. Personál oblastního archivu navíc není odborně zaměřený.

Divadelní oddělení Národního muzea nemá on-line přístup do archivu a jeho studovny a badatelny v Praze a v Terezíně jsou přístupné dva, respektive jeden den v týdnu na objednání, a to pouze v omezených provozních hodinách.

Lépe to má zařízen Divadelní ústav, který má mnoho dat přístupných na webu a také internetovou virtuální studovnu. Vyhledávání však není, jak jsem již zmínil, tak jednoduché a rychlé jako v AND.

Jakou roli podle Vás hraje Archiv ND pro dnešní společnost?

AND má k dispozici cenné informace od počátku existence divadla a soustředí je na jednom místě. Tyto informace přináší zdarma široké veřejnosti, která z nich řadu najde kdykoliv na webových stránkách ND. Soupis repertoáru od roku 1883 a denní programy prozatím z let 1883-1985, které jsou k dispozici na webových stránkách, jsou cenným uceleným dokumentem o historii a činnosti divadla. Profily umělců a spolupracovníků, včetně jejich základních životopisů, fotografií a tvorby v rámci ND umožňuje zmapovat po faktické stránce uměleckou činnost divadla za celé období jeho historie. V AND přibývají (podle toho, jak jsou zpracovávány) pravidelně další dokumenty a výstupy jsou k dispozici i na webových stránkách. Nedoceněným a ne zcela využívaným zůstává zřejmě zatím fond fotografií AND, i když fotografie z AND nacházejí v různých publikacích uplatnění.

Přimlouval bych se v zájmu české Wikipedie o jednu věc, a tou by bylo poskytnutí alespoň omezeného výběru fotografií z AND zdarma prostřednictvím Wikimedia Commons⁹⁷ k volnému využití a pro publikaci na české Wikipedii. Toto by obohatilo články o bývalých i stávajících členech a spolupracovnících ND a umožnilo i dalším médiím je využívat.

Závěrem si neodpustím osobní poznámku. Mé civilní povolání a zaměstnání je velmi vzdálené divadlu. Ale když mne v práci něco rozzlobí, často to komentuji slovy, že „dávám výpověď“ a jdu pracovat k paní Benešové do AND, protože tam je alespoň pořádek a zajímavá práce“. Kolegové si mne dobírají, že by mne to asi neuživilo, ale já odpovídám, že práce v archivu by mne zajímala a bavila, což je někdy více, než momentálně „pěkná výplatní páska“.

⁹⁷ Wikimedia Commons (zkráceně jen *Commons*) je úložiště volných fotografií, videa, ilustrací, zvuků a dalšího multimediálního obsahu, který je přístupný ze všech projektů Wikimedia Foundation.

8.4. Rozhovor s Janem Kahudou

Mgr. Jan Kahuda je archivářem v Národním archivu v Praze. Jeho výklad udává pohled na fondy AND uložené v Národním archivu a osvětluje jeho vztah k Archivu ND.

V jakém vztahu je Národní archiv k Archivu Národního divadla v rámci oběhu písemností?

Národní archiv jako ústřední archiv České republiky dohlíží na spisovou službu u ústředních úřadů a institucí našeho státu a u institucí, které jsou ústředními úřady přímo zřizovány. U těchto původců provádí výběr archiválií a tyto archiválie pak ukládá, zpracovává a zpřístupňuje. V případě Národního divadla v Praze to znamená, že dokumenty Národního divadla by měly být periodicky navrhovány k tzv. skartačnímu řízení a jsou-li vybrány jako archiválie, jsou ukládány v Národním archivu. Archiv Národního divadla je teatrologické pracoviště dokumentující zejména uměleckou činnost divadla a jeho profilových osobností.

Kdy přišly do Národního archivu první dokumenty související s ND?

O některé dokumenty související s Národním divadlem pečoval již na konci 19. století Archiv Země české, jeden z předchůdců dnešního Národního archivu. Národní divadlo bylo totiž až do 30. let 20. století zřizováno zemí Českou, a proto k tomu byl tento archiv kompetentní. Jednalo se zejména o písemnosti Sboru pro postavení Národního divadla a Družstva ND. Další materiály byly pak přebírány do tehdejšího Státního ústředního archivu v Praze od 70. let 20. století, částečně přímo z Národního divadla, částečně pak z divadelního oddělení Národního muzea, kde byla část archivu uložena.

Přesto je u vás uložena jen část archiválií?

Ano, bohužel, registratura Národního divadla, zejména z období po roce 1945 není kompletní. Materiály jsou uloženy na třech místech – v Národním archivu, v Archivu Národního divadla a část je dodnes uložena v Národním muzeu. Lze předpokládat, že některé materiály se nedochovaly nebo o jejich uložení není nic známo.

Můžete nám představit fondy Národního divadla uložené v NA?

Spravujeme jen zlomek původní registratury, nicméně velice cenné. Jedná se o dokumentaci k divadlu pocházející z doby ještě předtím, než bylo postaveno. Jsou to dokumentace o sbírkách, financování.

Později, když mělo divadlo charakter družstva, uchovávaly se zápisy z porad, korespondence mezi vedením divadla a družstvem. Registratura je označena písmenem „D“. Pod ní spadají fascikly dokumentů, knihy úředního charakteru a korespondence. Dokumentace nashromážděná do roku 1945 je uložena asi v 242 krabicích.

Další části fondů jsou výběrové a nejsou úplné. Zahrnují nejstarší dokumenty od roku 1883 do roku 1945, jako například účty, plánová dokumentace Národního divadla, Smetanova divadla, ale třeba i Nové scény. Dále projektové plány: původní Zítkovy projekty, stavební plány a dokumentace k opravám v průběhu let.

Součástí fondů jsou účetní knihy, knihy z umělecké činnosti, úřední knihy představení a gáží. Samostatný fond tvoří Laterna magika.

Co třeba zakládací listiny⁹⁸?

Máme je tu také. Jedná se dokonce o archivní památku. Vidět u nás můžete i původní schránku, ve které byly uloženy.

Po čem nejvíce sahají badatelé?

Velkou část tvoří fond osobních spisů umělců a zaměstnanců divadla mezi léty 1930 a 1990, přičemž nejvíce dokumentů pochází z doby po roce 1945. To je fond, ve kterém se bádá nejvíce. Máme zde osobní spisy herců, tanečníků, zpěváků, ale i kulisáků nebo uklízeček mapující celou profesní kariéru umělce nebo zaměstnance. Tento fond slouží například jako zdroj pro podklady k biografiím. Ještě bych doplnil, že se jedná vedle písemností ZO KSČ⁹⁹ v Národním divadle o jedinou část, kterou jsme přebírali přímo z Archivu ND.

Týká se tohoto fondu ochrana osobních údajů?

Pokud chce badatel nahlížet do fondu osobních spisů žijících osob, musí mít souhlas dané osoby. Může se obrátit na archiv, který se pokusí osobu kontaktovat a vyžádat si její případný souhlas. Jde však o záležitost velmi obtížnou a zdoluhavou. Pokud je daná osoba již po smrti, údaje jsou k dispozici k nahlédnutí a studiu.

⁹⁸ Zakládací listina malovaná Josefem Mánesem byla uložena do schránky spolu s dalšími artikly a zazděna do základního kamene z hory Říp, u příležitosti oslav položení základního kamene k pražskému ND v květnu 1868.

⁹⁹ Základní organizace Komunistické strany Československa

Za jakých podmínek lze studovat v badatelně?

Badatelna¹⁰⁰ je otevřena od pondělí do pátku¹⁰¹, podmínky jsou stanoveny v Badatelském řádu Národního archivu. Při první návštěvě je založen badatelský list, na kterém se později evidují všechny výpůjčky. Nutné je objednat si studijní materiál předem, ať už osobně nebo prostřednictvím emailu či telefonu. K lepší orientaci ve fondech slouží archivní pomůcky, to znamená inventář, katalog. Standardní délka výpůjčky je jeden měsíc, dokumenty jsou ke studiu předkládány prezenčně. V dnešní době je již pochopitelně možné pořizovat kopie dokumentů, vynášet je mimo prostor archivu však nelze.

V jakých podmínkách jsou uloženy archiválie?

Máme uměle nastavené a udržované parametry. Teplotu 14°C +/- 1°C, vlhkost 55%.

Co je možné zlepšit v oblasti archivnictví v případě AND?

Zlepšovat něco je asi možné vždycky. Podstatné je, a to se netýká pouze Národního divadla, ale všech původců, že daná instituce musí přistupovat ke své minulosti a ke své identitě se zájmem a měla by si uvědomit, že písemná dokumentace je jistou fixací této identity. Myslím, že je potřebné toto neustále zdůrazňovat. Provoz divadla je pochopitelně náročný a rychlý, nicméně si musíme uvědomit, že je dobré, aby svědectví o jednotlivých představeních přetrvala i po jejich derniéře.

Kdo je majitelem fondů ND v Národním archivu?

Archivní fond je majetkem České republiky.

Využíváte Archiv ND?

Bohužel velmi zřídka, i když se mi toto pracoviště velmi líbí a snažím se s ním udržovat kontakt, snad se dá říci, že nadstandardní. Sám se ale historií divadla systematicky nezabývám. Jedinou vážnou příležitostí, kdy jsem mohl AND využít, tak zatím byla ediční příprava vzpomínek významné operní pěvkyně prof. Naděždy Kniplové¹⁰², které připravuji k vydání.

¹⁰⁰ Centrální badatelna NA se nachází v archivním areálu v Praze 4 – Chodovci.

¹⁰¹ Hodiny pro veřejnost: Po a St: 9:00 – 18:00, Út a Čt: 9:00 – 16:00, Pá: 9:00 – 12:00

¹⁰² Naděžda Kniplová (narozena 1932) je česká sopranistka, sólistka Národního divadla v Praze a Státní opery.

Jak se, jako archivář, díváte na roli archivu pro kulturu a českou společnost?

Bylo by to asi téma na rozsáhlou úvahu, stručně řečeno, jsem přesvědčen, že archivy stejně jako knihovny, muzea, galerie apod., jsou paměťovými institucemi, jejichž úkolem je péče o národní paměť a v tomto je role archivů nezastupitelná.

Jaká je role archivů?

Archivy jsou institucemi pečujícími o archiválie, tzn. dokumenty v písemné, obrazové, digitální a jiné formě, které mají, vzhledem ke svému obsahu apod., trvalou hodnotu.

Jaká je podle Vás role Národního divadla?

K tomu se necítím kompetentní odpovědět. Národní divadlo má jistě důležitou a nezastupitelnou pozici v naší kultuře a historické tradici a snad i dnes by mělo v této tradici souběžně s rozvojem umělecké činnosti s jejími různými podněty rozvíjet.

Závěr

Téma Archivu Národního divadla je mi velmi blízké. Lákalo mne na něm především to, že je zatím neprozkoumanou oblastí a že jsem se tématu mohla věnovat komplexně. Jako nezávislý pozorovatel vidím, jak kultura pro mladší generace pomalu, ale jistě ztrácí na „významu“. Od té doby, co pracuji v divadle, mám navíc možnost vidět věci z jiného úhlu pohledu, takřkajíc zevnitř. Čím dál tím víc si uvědomuji, jak moc je důležité pracovat na informovanosti a osvětě a nenechat cenné prameny zaniknout. Jako stát disponujeme obrovskými národními poklady a je jen na nás, jak s nimi naložíme. Archiv Národního divadla je v tomto směru velmi inovátorský a jeho pořádací systém ve spojení s internetovými stránkami a digitalizováním fondů může být inspirací i pro ostatní divadelní či jiné archivy. Dlouholetá práce, kterou odvádí Zdena Benešová se svým týmem je nedocenitelná.

Problémem do budoucna však může být doplňování archivních fondů. Doba se dostala do paradoxního stadia, kdy převažuje vznik a uchovávání informací v digitální podobě, což se přímo dotýká i Archivu Národního divadla. Dokázal se přizpůsobit dobře. Digitalizování je nesmírně důležité, ale je více než nutné, aby se nepřestaly vytvářet fyzické sbírky – papírové kopie. V přítomný okamžik je možná těžké uvědomit si, že něco může nabýt hodnoty až v budoucnu, a to je právě role archivářů, včetně divadelních, shromažďovat a sbírat dokumentaci pro budoucí generace. I oni potřebují podporu k tomu, aby mohli nerušeně vykonávat svou práci, čímž narážím na problém financování. Je smutné, že něco, co by mělo být naprosto samozřejmé a mělo by se předávat z generace na generaci, záleží na míře uvědomění jen několika povoláních osob.

Ze své vlastní praxe a během práce na tomto projektu jsem pochopila, že kultura a její podpora je dnes palčivou otázkou nejen pro politiky, ale i pro veřejnost, přesto však existují lidé, kteří k ní nacházejí cestu, kteří v ní vidí možnost seberealizace a uvědomují si, že je nositelem základních hodnot. Je mnoho těch, kteří jsou odhodláni jí zasvětit podstatnou část svého života, a kteří její kouzlo předávají svým nástupcům. Je potřeba těch, kteří cítí zodpovědnost za zachování dokumentů a přenos informací. K tomu by měla sloužit osvěta, jež ukáže kulturu, archivy a jejich bohatství v reálném pozitivním světle, a která bude znovu a znovu připomínat jejich hodnoty v souvislosti s historickými milníky a lidskými úspěchy i chybami. Z rozhovorů vyplývá, že osvěta v této oblasti chybí a propagace archivu je zatím nedostačující.

Mým přáním je, aby vznikl souhrnný materiál, například samostatná publikace o Archivu Národního divadla, jeho fondech a historii, aby si tím národ připomněl, kde se ukrývá část jeho pokladu. K tvorbě takové publikace bych ráda osobně přispěla, neboť se tímto tématem chci i nadále zabývat.

Po dohodě se Zdenou Benešovou jsem se rozhodla připravit profil Archivu Národního divadla pro českou verzi elektronické encyklopedie Wikipedie. Díky konzultaci s Wikipedistou Petrem Sedleckým jsem si ověřila, že Archiv Národního divadla splňuje podmínky pro to, aby mohl být profil na Wikipedii vytvořen. Profil bude editovat Zdena Benešová, pracovat začneme počátkem divadelní sezony 2014/2015.

Na základě studia tohoto tématu dále předkládám několik návrhů jako možné koncepce rozvoje Archivu Národního divadla. Předně se domnívám, že by stálo za zvážení pokusit se získat v rámci Ministerstva vnitra oficiální status archivu, to znamená opět argumentovat po předchozí neúspěšné žádosti.

Vidím jako originální možnost vystavit zakládací listiny Národního divadla nebo připravit samostatnou tematickou výstavu související s Archivem Národního divadla. I to by jistě přispělo ke kýžené osvětě.

Jelikož ze studia vyplynulo, že neexistuje jednotná registratura fondů Národního divadla, navrhuji projekt vytvoření „souborového katalogu“, který by obsáhl seznam všech písemností a dokumentů vztahujících se k Národnímu divadlu. Stálo by také za úvahu vytvořit v Archivu Národního divadla speciální fond pro videozáznamy představení.

Na samotný závěr bych chtěla dodat, že práce na tomto projektu pro mne byla velmi obohacující, rozšířila mé obzory v různých oblastech a inspirovala mne pro vznesení zmíněných námětů.

Seznam použité literatury

Archiv Národního divadla v Praze [online]. 2014 [cit. 2014-07-01]. SIBMAS. Dostupné z: <http://sibmas.idu.cz/cs/archiv-narodniho-divadla-v-praze-2>.

Archiv Národního divadla v Praze [online]. 2007 [cit. 2014-05-20]. The SIBMAS Mezinárodní organizace knihoven a muzeí. Dostupné z: <http://sibmas.idu.cz/cs/archiv-narodniho-divadla-v-praze>.

Archivnictví a spisová služba – Ministerstvo vnitra České republiky [online]. 2014 [cit. 2014-07-10]. Archivnictví a spisová služba. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/archivnictvi-a-spisova-sluzba.aspx>.

Badatelna.eu – paměťové instituce online [online]. 2014 [cit. 2014-07-10]. Badatelna.eu. Dostupné z: <http://badatelna.eu/vyhledavani/index.php>.

BENEŠOVÁ, Zdena; FLÍDROVÁ Dana a SOUČKOVÁ Taťána. *Národní divadlo – historie a současnost budovy*. 1. vyd. Praha: Národní divadlo, 1999. ISBN 80-7258-001-9.

BENEŠOVÁ, Zdena; HANTÁKOVÁ, Helena. K tvorbě metodiky pro divadelní archivy. In: *O divadle 2008: O divadle na Moravě a ve Slezsku III*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. s. 245-247. ISBN 978-80-244-2427-9.

BENEŠOVÁ, Zdena; STRAKOVÁ, Petra. *Busty v Národním divadle*. 1. vyd. Praha: Národní divadlo, 2010. ISBN 978-80-7258-331-7.

BERNÁ, Veronika. Co skrývá poklad Národního divadla. *Lidové noviny*. 2014. Praha: Mafra, a.s., č. XXVII/82, s. 2. ISSN 0862-5921.

Co je archiv? [online]. 2014 [cit. 2014-05-10]. Česká archivní společnost. Dostupné z: <http://cesarch.cz/archivnictvi/co-je-archiv/>.

ČESKO. Zákon č. 121 ze dne 7. dubna 2000 o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2000, částka 36/2000. Dostupný z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-121>.

ČESKO. Zákon č. 499 ze dne 30. června 2004 o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 173/2004. Dostupný z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-499>.

ČTVRTNÍK, Mikuláš; ŠIMŮNKOVÁ, Karolína. Archivní vzpomínání – Mgr. Zdena Benešová. In: *Paginae Historiae, Sborník Národního archivu 21/2*. 1. vyd. Praha: Národní archiv, 2012, s. 258-281.

Divadelní oddělení – Národní muzeum [online]. 2014 [cit. 2014-07-18]. Divadelní oddělení. Dostupné z: <http://www.nm.cz/Hlavni-strana/Oddeleni-HM/Divadelni-oddeleni/>.

Divadelní sbírka – Národní muzeum [online]. 2014 [cit. 2014-07-18]. Divadelní sbírka. Dostupné z: <http://www.nm.cz/Hlavni-strana/Oddeleni-HM/Divadelni-oddeleni/>.

Dokumenty – Národní divadlo [online]. 2014 [cit. 2014-06-05]. Dokumenty: Organizační schéma ND platné od 1. 1. 2014. Dostupné z: <http://www.narodni-divadlo.cz/cs/dokumenty>.

Dokumenty – Národní divadlo [online]. 2014 [cit. 2014-06-20]. Dokumenty: Statut Národního divadla – změna platná od 1. 9. 2013. Dostupné z: <http://www.narodni-divadlo.cz/cs/dokumenty>.

Dokumenty – Národní divadlo [online]. 2014 [cit. 2014-06-18]. Dokumenty: Výroční zpráva o činnosti Národního divadla v roce 2006. Dostupné z: <http://www.narodni-divadlo.cz/cs/dokumenty>.

Dokumenty – Národní divadlo [online]. 2014 [cit. 2014-06-17]. Dokumenty: Výroční zpráva o činnosti a hospodaření Národního divadla za rok 2013. Dostupné z: <http://www.narodni-divadlo.cz/cs/dokumenty>.

DVOŘÁK, František. *O Národním divadle – Zastavení s Františkem Dvořákem*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2010. ISBN 978-80-7422-057-9.

Global Systems a.s. - Global Systems a.s. [online]. 2014 [cit. 2014-07-20]. Global Systems. Dostupné z: <http://www.globalsystems.cz/>.

HOFFMANOVÁ Jaroslava; PRAŽÁKOVÁ Jana. *Biografický slovník archivářů českých zemí*. 1. vyd. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-7277-023-3.

IVANOV, Miroslav. *Požár Národního divadla aneb příliš mnoho náhod*. Praha: Panorama, 1983. 228 s. ISBN: 80-200-0786-5.

JUNGMANNOVÁ, Lenka; LINKA Jan a PAVLOVSKÝ Petr. *Základní pojmy divadla, Teatrologický slovník*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Libri & Národní divadlo, 2004. ISBN 80-7277-194-9.

Karel Jernek – Wikipedie [online]. 2014 [cit. 2014-07-16]. Karel Jernek. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Karel_Jernek

KOL. ZAMĚSTNANCŮ ND. *Almanach Národního divadla sezona 2012/2013*. Praha: Národní divadlo, 2013. ISBN: 978-80-7258-455-0.

KVAPIL, Jaroslav. *O čem vím*. Praha: Orbis, 1932.

Marie Hübnerová – Wikipedie [online]. 2014 [cit. 2014-07-16]. Marie Hübnerová. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Marie_H%C3%BCbnerov%C3%A1.

MASARYK, Tomáš Garrigue. *Ideály humanitní*. Praha: Melantrich, 1968.

Metodiky – Ministerstvo vnitra České republiky [online]. 2014 [cit. 2014-06-15]. Metodiky. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/metodiky.aspx>.

Národní archiv [online]. 2014 [cit. 2014-05-15]. Průvodce činnostmi archivu. Dostupné z: <http://www.nacr.cz/A-onas/cinn.aspx>.

Národní archiv [online]. 2014 [cit. 2014-07-10]. Vyhledávání. Dostupné z: <http://www.nacr.cz/C-fondy/search.aspx>.

O nás – Národní divadlo [online]. 2014 [cit. 2014-07-07]. Národní divadlo. Dostupné z: <http://www.narodni-divadlo.cz/cs/o-nas>.

PAPÍK, Richard. *Strategie vyhledávání informací a elektronické informační zdroje*. 1. vyd. Praha: Velryba, 2011. ISBN 978-80-85860-22-1.

PROCHÁZKA, Vladimír; a kol. *Národní divadlo a jeho předchůdci. Slovník umělců divadel Vlastenského, Stavovského, Prozatímního a Národního*. 1. vyd. Praha: Academia, nakladatelství Československé akademie věd, 1988. 624 s.

SOCHOROVÁ, Eva. Ondřej Černý – ředitel Národního divadla. *The Best Woman*. 2010. Praha: Moce Investment, s.r.o., č. 08/09, s. 12 – 16. ISSN 1803-7526.

SOCHOROVÁ, Eva. Rozhovory – Jan Kahuda. In: Diplomová práce *Archiv Národního divadla v Praze jako informační systém*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2014.

SOCHOROVÁ, Eva. Rozhovory – Petr Sedlecký. In: Diplomová práce *Archiv Národního divadla v Praze jako informační systém*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2014.

SOCHOROVÁ, Eva. Rozhovory – Václav Krejčí. In: Diplomová práce *Archiv Národního divadla v Praze jako informační systém*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2014.

SOCHOROVÁ, Eva. Rozhovory – Zdena Benešová. In: Diplomová práce *Archiv Národního divadla v Praze jako informační systém*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2014.

SVOBODA, Jaromír. *Národní divadlo zblízka*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1987. 184 s.

ŠTOURAČOVÁ, Jiřina. *Úvod do archivnictví*. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, 1999. ISBN 8021022167. 139 s.

Umístění archivu [online]. 2001 [cit. 2014-07-09]. Národní archiv. Dostupné z: http://www.nacr.cz/sua/cinnost/sua_mist.htm.

VLASÁK, Rudolf; BULÍČKOVÁ, Soňa. *Základy projektování informačních systémů*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2003. 144 s. ISBN 80-246-0727-1.

Wikipedista:David Sedlecký – Wikipedie [online]. 2014 [cit. 2014-07-03]. Wikipedista:David Sedlecký – Wikipedie. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedista:David_Sedleck%C3%BD

Založení Národního divadla provázely dvoudenní oslavy [online]. 2014 [cit. 2014-07-19]. Založení Národního divadla provázely dvoudenní oslavy. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/kalendarium/15241-zalozeni-narodniho-divadla-provazely-dvoudenni-oslavy/?mobileRedirect=off>.

Zdena Benešová z Archivu ND oceněna medailí Za zásluhy o české archivnictví - Národní divadlo [online]. 2014 [cit. 2014-07-09]. Národní divadlo. Dostupné: <http://www.narodni-divadlo.cz/cs/aktuality/zdena-benesova-z-archivu-nd-ocenena-medaili-za-zasluchy-o-ceske-archivnictvi-cs>.

Seznam obrázků

Obrázek 1 – Organizační schéma Sekce ředitele Národního divadla

Obrázek 2 – Výpůjční list

Obrázek 3 – Výpůjční list fotografií

Obrázek 4 – Strakonický dudák, Josef Kemr jako Pantaleon Vocilka, 1968

Obrázek 5 – Ze života hmyzu, Josef Čapek – skica kostýmu (Jiný chrobák), 1922

Obrázek 6 – Plakát k slavnostnímu představení Libuše při znovuotevření ND, 1883

Obrázek 7 – Divadelní cedule z roku 2008: Ariadne auf Naxos (Ariadna na Naxu)

Obrázek 8 – Divadelní cedule z roku 1883, Prodaná nevěsta

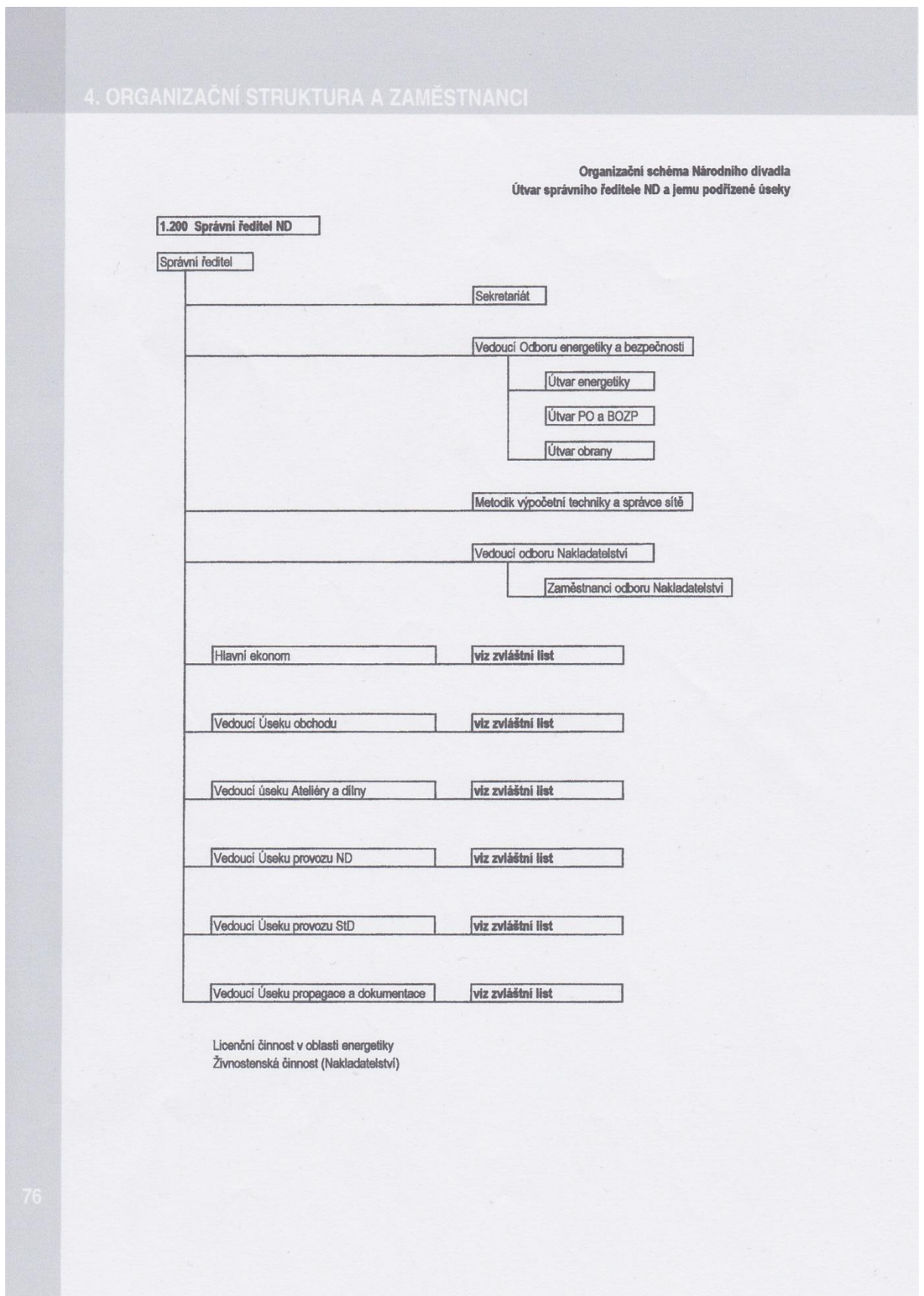
Obrázek 9 – Označení archivního DVD (sezona 1976–1977)

Obrázek 10 – Úvodní strana archivního webu

Obrázek 11 – Výsledek vyhledávání podle inscenace k dotazu „Ohlušující pach bílé“

Přílohy

Příloha 1 – Organizační schéma ND: Útvar správního ředitele ND, rok 2006

4. ORGANIZAČNÍ STRUKTURA A ZAMĚSTNANCI

Organizační schéma Národního divadla
Úsek propagace a dokumentace ND

